

LENTE 2019

PAJOT ZENNE MAGAZINE

GRATIS

BRUEGEL LEEFT

FEEST JE OOK MEE?

DE BLIK VAN BRUEGEL
BRUEGEL VERTEKEND
DE TOREN VAN BABEL
BRUEGELS FIETSFEEST
ERFGOEDDAG 2019

Pajottenland
& Zennevallei

ONTDEKPAJOTZENNE.BE

volg ons op Facebook
www.facebook.com/pajotzenne

ONTDEK DE NIEUWSTE PLEKJES OP WWW.ONTDEKPAJOTZENNE.BE

ONTDEK
PAJOT
ZENNE
.BE

SINT-ANNAKAPEL, DILBEEK

De Sint-Annakapel is een romaans juweeltje uit de 13de eeuw. De kapel werd wereldberoemd, omdat het voorkomt op "De Parabel van de Blinden" van Pieter Bruegel de Oude.

ONTDEK
PAJOT
ZENNE
.BE

PEDEMOLEN, DILBEEK

De watermolen van Sint-Gertrudis-Pede is de enige maalvaardige watermolen van het Pajottenland. Tussen april en oktober geven de molenaars gratis demonstraties.

 Pajottenland
& Zennevallei

ORIGINELE FOTOSHOOT VAN 'DE OOGST'

ONTDEK MIJN PLEKJE

2

"Wil jij een weekendje heerlijk rondtoeren met een elektrische deelwagen door het pittoreske Bruegellandschap? Post dan hier jouw persoonlijke Bruegeliaanse foto", zo luidde de boodschap op de Facebookpagina Bruegel2019. Jente Van den Broeck trommelde haar vriendinnen op voor een creatieve fotoshoot.

Jente is productiemedewerker van Studio Brussel en Sporza en woont in Halle. "Ik woon hier sinds vorig jaar en het is er zalig wonen. Op een boogschuit van het stadscentrum.

Ik kan makkelijk mijn verplaatsingen te voet doen. Als ik toch verder weg moet, is de snelweg ook vlakbij", steekt ze van wal. Toen Jente hoorde van de wedstrijd, leek het haar wel leuk met enkele vriendinnen creatief aan de slag te gaan. Ze kozen om een passage uit het schilderij 'De oogst' te imiteren. Waarom? "Het leek ons gewoon het makkelijkste schilderij om na te spelen. Bovendien moet ik bij de werken van Bruegel altijd denken aan eten en dat komt in dit werk ook naar voor", lacht ze. 'De oogst' zorgde trouwens voor een ommekeer in de westerse schilderkunst. Het landschap was niet langer ondergeschikt aan religieuze onderwerpen. Bruegel gaf hiermee de aanzet tot het ontstaan van een nieuw genre, de landschapschilderkunst.

Wanneer we de Zennevallei en het Pajottenland doorkruisen, zien we al snel bruegeliaanse landschappen opdoemen. Iedereen zal wel ergens een lievelingsplekje hebben. Zo ook Jente. "Het wandelpaadje tussen de Beertsestraat en het ziekenhuis. Ik kom hier vaak met mijn hond Basil wandelen. Het is een zalig, groen plekje in de stad. Ik kijk uit op het glooiende landschap en voel het Pajottenland hier al. Het paadje snijdt door de velden en je ziet er paarden, schapen en kippen. "Dat geeft me rust", besluit ze.

Vanaf nu trekken we elke editie met iemand door de regio op zoek naar zijn of haar lievelingsplekje.

INHOUD BRUEGELNUMMER

Bruegel activiteiten (p.8-10)

Carll Cneut, illustrator:

"Net als Bruegel heb ik er geen moeite mee om de realiteit in zijn bloot gat te zetten." (p.12)

Steven Fillet, paardenhouder – landschapsbouwer:

"Als het Bruegeljaar kan helpen om het Brabants trekpaard te promoten, dan is dat mooi meegenomen" (p.14-15)

Matthijs Van Laere, Brouwerij Lindemans:

"We zijn momenteel bezig met het selecteren van een lambiek die het meest aanleunt bij de ervaring van het bier uit Bruegels tijd." (p.18)

Bruegelse wijsheid:

"Gebruik verse hoefemelk voor je rijstpap. Deze melk maakt je rijstpap extra smeug!" (p.17)

Restauratie van een laat-middeleeuwse kruik. (p.24-25)

Stefan Devoldere, curator van de tentoonstelling De Blik van Bruegel:

"Het landschap volgens Bruegel is als een personage; verhalend, verleidelijk en mysterieus." (p.10)

Manu De Cort, Open Up Farm Distillery:

"Het Bruegels fietsfeest gaf ons de ruimte om het te hebben over het Bruegels werk 'De Alchemist' dat de roots van onze stiel in beeld brengt." (p.19)

Luc Roobaert, kunstschilder en fan van vers gebakken brood:

"Brood komt wel meermaals terug in de schilderijen van Bruegel. Telkens wordt het uitgebeeld als een voedingsmiddel dat gedeeld wordt onder dierbaren." (p.22-23)

Marieke Debeuckelaere, Kasteel van Gaasbeek:

"De Bruegeltentoonstelling 'Once in a lifetime' in Wenen gaf de aftrap voor een 'Bruegelvol' 2019 in Vlaanderen." (p.11)

Kathleen, cultuurcentrum Dilbeek:

"Bruegel zou Bruegel niet zijn als er ook geen maatschappijkritiek in zit." (p.16)

1 van de gezegdes uit het Bruegels schilderij 'Nederlandse Spreekwoorden':

"Niet van het ene brood naar het andere geraken" (= niet rond kunnen komen) (p.22-23)

Josse De Pauw, acteur:

"Het Pajottenland is een deel van mij." (p.20-21)

BEN JIJ OOK KLAAR OM TE BRUEGELEN?

Check alle events op www.bruegel2019.be

COLOFON

Pajot & Zenne magazine verschijnt drie keer per jaar met oplage van 20 000 exemplaren in de gemeenten: Affligem, Bever, Beersel, Dilbeek, Drogenbos, Galmaarden, Gooik, Halle, Herne, Lennik, Liedekerke, Linkebeek, Pepingen, Roosdaal, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Ternat.

Verantwoordelijke uitgevers: Regionaal Landschap, Erfgoedcel, IOED, Toerisme en Cultuurregio, Pajottenland Zennevallei

Redactie: Karen Vanbuggenhout, Koen Demarsin, Thomas D'hoker, Birgit Scheys-Thys, Annelien Noppe, Elsemieke De Troy, Annelies Desmet, Mieke Vercurijsse, Alwin Loeckx, Tess Thibaut en Jolien Teurlings

Adverteren: alwin@pajot-zenne.be

Coverfoto: © Gijs Van Vaerenbergh

Vormgeving en druk: ALL YOURS, Halle.

www.pajotzenne.be
www.facebook.com/pajotzenne

regionaal landschap
Pajottenland
& Zennevallei

ERFGOED
PAJOTTENLAND
& ZENNEVALLEI

Toerisme
Pajottenland
& Zennevallei

VLAAMS-
BRABANT

KORT NIEUWS UIT JOUW STREEK

WORKSHOP FOTOGRAFIE

Wat als Bruegel vandaag zou geleefd hebben... Hoe zou hij naar het landschap kijken? Hoe kan dat landschap gebruikt worden om in te zetten op hernieuwbare energie? In deze workshop leer je het werk van Bruegel kennen en krijg je een introductie van fotografie, met de nadruk op het leren kijken naar het landschap en de compositie. Tijdens fotowandelingen kijk je naar de ingrepen in het landschap en naar sporen van vroeger. Op het einde van de workshop leer je de foto's verwerken tot collages. 1, 8 en 15 juni. Inschrijven: www.archeduc.be.

4

TOER DE GEUZE

Op zaterdag 4 en zondag 5 mei 2019 organiseert HORAL opnieuw de Toer de Geuze. De Toer de Geuze is door zijn immense succes al aan zijn 12de editie toe! Tijdens deze openbrouwerijendag zetten verschillende HORAL-leden hun deuren open voor het grote publiek. Je kan deelnemen aan een rondleiding met informatie inzake het productieproces of genieten van geuze, kriek, framboise en/of andere lambiekbieren! De rondleidingen zijn gratis, reservering is niet nodig.

De deelnemende brouwerijen van onze regio zijn: brouwerij Boon (Halle), geuzestekerij De Cam (Gooik), brouwerij De Troch (Ternat), brouwerij Hanssens (Beersel), brouwerij Lindemans (Sint-Pieters-Leeuw), brouwerij Oud Beersel (Beersel), brouwerij Timmermans (Dilbeek) en bezoekerscentrum De Lambiek (Beersel). Meer info vind je op: www.toerdegeuze.be.

HYACINTENFESTIVAL

Van 13 april t.e.m. 1 mei 2019 zal het Hallerbos weer betoverend mooi worden door duizenden paarse boshyacinten. Het Hallerbos is dé plek in Vlaanderen met de grootste oppervlakte aan wilde hyacinten. Op www.hyacintenfestival.be vind je alle tips & tricks om je bezoek zo goed mogelijk te plannen.

MUSEUM XS

Kom binnenwaaien voor ongedwongen spelplezier met je een- tot zesjarige. Je kan samen met je peuter of kleuter niet alleen het blotevoetenpad ontdekken, maar ook stapelen, rangschikken, verkleeden of theebransjes houden. Elke dag, met uitzondering van woensdag, bieden we ook een leuke begeleide workshop op maat van je peuter of kleuter aan. Plezier gegarandeerd. De installaties zijn gratis en vrij toegankelijk. Voor een workshop moet je je inschrijven en betaal je 5 euro per deelnemend kind. Inschrijven en meer informatie via www.denasthalle.be

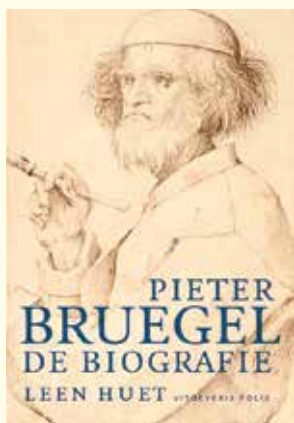
LEVEND SCHILDERIJ ZOEKT FIGURANTEN

Naar een schilderij van Bruegel kan je uren kijken. Vervolgens kan je herbekijken, blijven ontdekken, grinniken, versteld staan, je vertrouwd voelen. Het is één groot feest vol vreugde en plezier, vol taferelen en mensen in een geënceneerd landschap. Op zondag 12 mei tussen 14u en 17u gaan we de uitdaging aan om een hedendaagse versie te maken van een Bruegels schilderij. We gaan aan de slag met tal van verwijzingen naar de Dilbeekse geschiedenis en zoeken figuranten om deze taferelen uit te beelden. Voor het oog van de camera komt een echt 'Bruegels landschap' tot leven in het natuurgebied de Wolfspuiten. Figuranten kunnen zich inschrijven via bruegel@dilbeek.be

BRUEGEL IN HET PAJOTTENLAND

We komen Pieter Bruegel nog overal tegen: in de vorm van een Bruegelfeest of als Bruegelwandeling. Maar wie was Pieter Bruegel eigenlijk? Waarom bezocht hij zo'n 450 jaar geleden onze streek? Bruegelkenner en auteur Leen Huet ontrafelt samen met ons deze vragen. Een bijpassend dessertenpallet en muzikale begeleiding door Balvokal doen de rest. De lezing vindt plaats op 19 maart 2019 om 20u in het Saviocentrum in Dilbeek. Tickets via www.westrand.be. Ontdek alle bruegelbanketten via www.bruegelbanket.be

UP.LAB CLAIM YOUR SPACE

Het begrip 'kunst in openbare ruimte' krijgt opnieuw een volwaardige plaats op de agenda van het Pajottenland en de Zennevallei. Zeventien jonge en enthousiaste kunstenaars stapten mee in het nieuwe traject van UP.lab, Claim your Space. Ondersteund door de deelnemende gemeenten en ONBETAALBAAR vzw, worden 19 plekken doorheen de regio geclaimd en krijgen ze een creatieve metamorfose. Benieuwd naar de resultaten? Kom dan zeker naar het UP.topia-moment op 22 juni. Meer info vind je terug op www.uplab.be.

UP.lab is een organisatie van de cultuurcentra, gemeenschapscentra en jeugddiensten van regio Pajottenland en Zennevallei. Dit alles ondersteund door de Provincie Vlaams-Brabant.

DE LEGE VOLKSTELLING

De cursisten van het Atelier Beeldende Kunsten van Westrand vertrekken van het schilderij 'De volkstelling van Bethlehem'. Alle figuren en tafereeltjes zijn weggehaald. Ze vullen het leeggemaakte decor van het schilderij opnieuw in met figuren, handelingen, taferelen... Als bezoeker kan je op deze manier een hele reeks schilderijen en tekeningen ontdekken waarmee 'De volkstelling van Bethlehem' een hedendaagse invulling krijgt. De opening vindt plaats op vrijdag 7 juni en de tentoonstelling is tot 23 juni te bekijken in Westrand.

FERATELCAMERA

Omdat het onmogelijk is om uitgekeken te geraken op het prachtige Bruegellandschap van het Pajottenland, kan je nu dagelijks seizoensbeelden van onze regio volgen op tv. Die worden twee jaar lang verspreid op de nationale tv-zenders Eén en Canvas en via digitale platformen. Streekorganisatie Pajottenland+ lanceerde dit idee om toeristen aan te trekken en promotie voor onze Pajotse producten te maken. De beelden van Feratel laten toe om over verschillende grote evenementen te communiceren, alsook acties van de producenten, horeca en dienstenverleners die met het Pajottenlandmerk werken.

BRUEGELIAANSE STREKEN²

Hedendaagse kunst wordt geïntegreerd in een authentiek Bruegellandschap. Over het parcours van 5 kilometer worden kunstingrepen van 30 kunstenaars verspreid. Hoeve Bree-eik, de grootste vierkantshoeve van het Pajottenland, vormt het vertrek- en eindpunt van de wandeling van het kunstenaarscollectief Pep-In-Gen. Op zondagen van 14u tot 18u zijn kunstenaars aanwezig en kun je er ook genieten van een heerlijk drankje aan de pop-upbar. Het evenement wordt aangevuld met informatieavonden op vier donderdagen in augustus. Te bezoeken van 28 juli tot 8 september 2019. Info: www.pep-in-gen.be

DOE MEE AAN HET GROTE BRUEGELONDERZOEK!

Tijdens het Bruegeljaar in 2019 stuurt de Erfgoedcel PZ twee onderzoekers op pad. Ze laten zich leiden door de vraag 'Waarom Bruegelen we in het Pajottenland en de Zennevallei?' Ze duiken in bibliotheken en archieven, maar luisteren ook naar jou. Want waar verbind jij Bruegel mee? Doe mee aan ons grote online Bruegelonderzoek! De resultaten worden op het einde van het Bruegeljaar voorgesteld. www.bruegelbanket.be/grootbruegelonderzoek

BRUEGELACTIVITEITEN 2019

WWW.BRUEGEL2019.BE

#Bruegelleeft

Dit jaar barsten het Pajottenland en de Zennevallei uit hun voegen! Bruegel is het hele jaar door overal te zien, te horen en te proeven. Geen nood, je moet geen superharde fan zijn met een grote Bruegel-poster boven je bed, om van het Bruegeljaar te genieten. Als je fan bent van muziek, fietstochten, theater, wandelingen, bloemen, poëzie, kunst of lezingen dan is er sowieso een activiteit bij die je op het lijf geschreven is!

Ben je getriggerd door een interessante titel? Ga dan zeker eens op www.bruegel2019.be kijken wat de activiteit juist inhoudt. Licht jij je collega's en familie graag in met de laatste Bruegelnieuwtjes? Like dan onmiddellijk de facebookpagina 'Bruegel 2019'!

AFFLIGEM

01/12 - 19/01
Uit Bruegel gegrepen: objecten van bij ons

LIEDEKERKE

11/10
De Ezels van Bruegel

ROOSDAAL

28/04 Bruegel en de kracht van de wind
30/08 - 04/10 Uit Bruegel gegrepen: objecten van bij ons
04/10 De Ezels van Bruegel

GOOIK

23/03 - 01/06 - 24/08 - 23/11
Vier seizoenen Kesterheide: op het dak van het Pajottenland

HERNE

2019 Bruegel Kubusroutes
06/06 Bruegel op je bord
16/10 Stemmen uit het doek

PAJOTTENLAND & ZENNEVALLEI 2019

01/05 - 30/09 Bruegel verkennen op het kanaal
4/05 en 5/05 Tour de Geuze
26/05 Bruegel en de molens
23/06 Bruegels FietsFeest
06/07 Wielerdorpen ikv Tour de France
01/09 Gordelfestival met de Blik op Bruegel
2019 Bruegel Bustoer voor groepen

PAJOTTENLAND & ZENNEVALLEI 2019 DATA NOG ONBEKEND

- (Boeken)toren van Babel
- De Zennebiest
- Herder van het Pajottenland
- Ontdek de (verdwenen) molens in de streek!
- Rondje Bruegelen
- Penseelstreken van ons landschap: samen aan de slag!
- Voorstelling Bruegelonderzoek: tussen gisteren en morgen

LEGENDE

Om het je gemakkelijk te maken, hebben we iconen bij de activiteit geplaatst, zodat je weet over welk soort activiteit het gaat. Hier vind je de legende:

Muziek	Fietstocht
Theater	Tuinen
Gastronomie	Wandeling
Lezing	Andere
Kunst/tentoonstelling	Topper! Niet te missen!
Poëzie	

DILBEEK

- 17/03 Lezing: Domheid, dood en extase door Matthijs Van Boxsel
- 19/03 Nacht van de geschiedenis: Bruegel in het Pajottenland
- 30/03 Belevingsdag Bruegel – in het Neerhof
- 31/03 Family Day – in de tijd van Bruegel – in Bozar Brussel
- 06/04 Balsam door Zefiro Torna
- 06/04 - 05/05 Floralia Brussels
- 07/04 - 31/10 De Blik van Bruegel, reconstructie van het landschap
- 08/04 - 09/06 Uit Bruegel gegrepen: objecten van bij ons
- 28/04 Erfgoeddag, een dag in het leven van de molenaar
- 6/05 - 1/10 Bruegelwandelzoektocht
- 08/05 Josse De Pauw & Kris Defoort Trio met
A concert called Landscape
- 12/05 Levend schilderij
- 19/05 De Toren van Babel
- 07/06 Concert met Ameerl Brecht
- 07/06-23/06 Expo ABK Westrand - De lege volkstelling
- september - Parabel: Een theaterproductie van A tot Z
gemaakt door jongeren
- 05/10 De Ezels van Bruegel

TERNAT

- 2019 Bruegelwandeling Ternat -
van Kruikenburg tot Hertigembos
- 10/06 Bloemen- en folklorestoet:
Het leven van Pieter Bruegel
- 13/06 Bruegel in ons bloed
- 20/09 De Ezels van Bruegel

LENNIK

- 07/04 - 28/07 Feast of Fools.
- Bruegel herontdekt
- 01/05 - 31/07 'De Lente' in
de Museumtuin
- 04/05 Gaasbeek herontdekt Bruegel
- 01/06 - 08/06 - 15/06 - Workshop
fotografie
- 15/06 - 15/09 Een gloednieuwe
Bruegel in de steigers van de poëzie
- 15/06 Workshop het landschap
van Bruegel
- 29/07 - 08/09 Bruegeliaanse Streken²

SINT-PIETERS-LEEUV

- 14/06 - 15/08
Uit Bruegel gegrepen: objecten van bij ons
- 15/06 - 15/09
Terug naar toen we begonnen: Een gloednieuwe
Bruegel in de steigers van de poëzie
- 16/06
Opening 'Terug naar toen we begonnen'
- 29/08
De Lieve Ondeugd
- 12/09
Poëzieavond 'Terug naar toen we begonnen'

PEPINGEN

- 20/09 Liefde en devotie in Bruegels tijd.
Hoofse, frivole en geestelijke polyfone
liederen en dansen uit de zestiende eeuw
- 14/11 - 21/11 - 28/11
Een reis door de wereld van
renaissancemuziek. Een niet-alledaagse
muzikale ontmoeting met Pieter Bruegel

BEERSEL

- 21/09
De Ezels van Bruegel

HALLE

- 11/10 - 24/11
Uit Bruegel gegrepen:
objecten van bij ons
- 27/09
De Ezels van Bruegel

LEES MEER OVER VOLGENDE INITIATIEVEN OP PAGINA...

(Boeken)toren van Babel ..... p. 16
Bruegel en de kracht van de wind.....p. 28-36
Bruegel in het Pajottenland.....p. 4-5
Bruegeliaanse Streken.....p. 4-5
Bruegelonderzoek:
tussen gisteren en morgen.....p. 4-5
Bruegels FietsFeest .....p. 18-19
De Blik van Bruegel..... p. 9-11
De toren van Babel..... p. 16
Erfgoeddag, een dag in
het leven van de molenaar ..... p. 28-36
Expo: Bruegel vertekend.....p. 12-13
Feast of Fools. Bruegel herontdekt... p. 9-11
Floralia Brussels.....p. 16
Levend schilderij.....p. 4-5
Rondje Bruegelen.....p. 18-19
Uit Bruegel gegrepen.
Objecten van bij ons ..... p. 24-25
Workshop fotografie..... p. 4-5

BRUEGELBANKETTEN

Bruegel in ons bloed

Het was wellicht niet zijn bedoeling, maar Pieter Bruegel kneedde de geest in onze streek. Waarom willen we ons en onze streek zo graag aan Pieter Bruegel verbinden? Genoeg om antwoorden op te zoeken tijdens het Filocafé 'Bruegel in ons bloed' in Ternat.

Bruegel op je bord

Voedselhistoricus Jakob Snellings neemt je tijdens deze culinaire lezing mee naar de keuken van Bruegel. 16e eeuwse hapjes maken deze ervaring levensecht.

THEATER

De Ezels van Bruegel

In de 'De Ezels van Bruegel' brengen 60 acteurs, muzikanten en medewerkers een uniek spektakel waarin de schilder Pieter Bruegel en de woelige 16e eeuw tot leven wordt geroepen met theater, muziek en dans.

Parabel. Een theaterproductie van A tot Z gemaakt door jongeren.

Kunstenaars en jongeren uit de (west)rand van Brussel ontmoeten elkaar rond het schilderij De Parabel van de Blinden van Pieter Bruegel. Na een aantal workshops, gaan ze samen een voorstelling maken.

TERUG NAAR TOEN WE BEGONNEN: EEN GLOED- NIEUWE BRUEGEL IN DE STEIGERS VAN DE POËZIE

Ivo van Strijtem ging op zoek naar banden tussen Bruegel en hedendaagse Nederlandstalige poëzie. Het resultaat kan je bewonderen in het prachtige Domein van Groenenberg. Wandel door het park, geniet van de natuur en laat je in vervoering brengen.

Poëtische wandeling

Curator Ivo van Strijtem neemt je mee op zijn ontdekkingstocht tijdens een poëtische wandeling.

Poëzieavond

De expo wordt afgerond met een poëzieavond met onder andere dichters Geert van Istendael en Geert Jan Beekman.

WANDELINGEN

Bruegelwandeling Ternat - van Kruikenburg tot Hertigembos

Ternat is de streek waar Pieter Bruegel in zijn Brusselse periode, op het einde van zijn leven, inspiratie vond voor zijn schilderijen in de kerken en landschappen. Ontdek de Bruegelwandeling, die start aan het station van Ternat.

Vier seizoenen Kesterheide: op het dak van het Pajottenland

Natuurpunt neemt je vier seizoenen van het Bruegeljaar mee langs dezelfde wandeling om de natuur in ieder seizoen anders te leren kennen.

Bruegel Kubusroutes

In Herne kan je tussen de velden en de kapellen lopen van kubus naar kubus. De vier kubussen kregen namen uit de familie van Bruegel: Pieter, Icarus, Maaijke en de (D)ulle Griet. Ze staan op plaatsen waar ze een schitterend vergezicht inkaderen als een verloren gewaand schilderij van Bruegel.

MUZIEK

De Lieve Ondeugd

De Lieve ondeugd wordt door Walter Evenepoel en Ivo van Strijtem in alle toonaarden bezongen. De zanger en de dichter laten muziek en poëzie los in de speeltuin van de liefde. Het woord, gezegd of gezongen, gedipt in een pikant erotisch sausje.

Stemmen uit het doek

De zangers van Balvokal trekken a capellagewijs, maar ook met audiovisueel materiaal, de baan op om het publiek onder te dompelen in de mysterieuze wereld van Brabant en Vlaanderen in de Renaissance. Ze geven de personages op het papier een stem en laten de tot-mens-geworden-verfklieiders hun gevoelens en ideeën weerklinken.

**NOG BENIEUWD NAAR DE
ANDERE ACTIVITEITEN?...**

Meer info op www.bruegel2019.be!

TWEE NIET TE MISSEN TENTOONSTELLINGEN

Pieter Bruegel de Oude overleed 450 jaar geleden. Voor Vlaanderen het uitgelezen moment om de schilder te vieren. De regio Pajottenland Zennevallei heeft het geluk om twee belangrijke hefboomprojecten 'Vlaamse Meesters 2018-2020' te verwelkomen. Een openlucht wandelparcours in Dilbeek en een tentoonstelling in het Kasteel van Gaasbeek versterken elkaar en vormen samen een aangename daguitstap in het Pajottenland.

Een fietsparcours en een gepersonaliseerde Bruegelbus verbinden de twee projecten en leggen bovendien de link met andere Bruegelactiviteiten in Vlaanderen.

7 april –
31 oktober
2019

Dilbeek

De Blik van Bruegel

Reconstructie van het landschap

www.deblikvanbruegel.be

OPENLUCHTTENTOONSTELLING: DE BLIK VAN BRUEGEL

Vijftien hedendaagse artistieke ingrepen zullen vanaf 6 april, twee seizoenen lang, het golvende landschap van de Pedevallei verrijken en de bezoeker uitdagen om naar het landschap te kijken zoals Bruegel het deed.

De velden, wandelpaden en weilanden rond het kerkje van Sint-Anna-Pede en de watermolen van Sint-Gertrudis-Pede zijn het landschapsdecor voor deze tentoonstelling. Boeiend omdat het een landschap is dat Bruegel daadwerkelijk

geïnspireerd heeft. 'De Blik van Bruegel' wil de bezoeker het landschap van Dilbeek opnieuw laten ontdekken door er naar te kijken zoals Bruegel dat in zijn tijd heeft gedaan. De tentoonstelling gaat vooral over de beleving van het landschap en de dingen die je ziet.

Landschap als personage

Stefan Devoldere, curator van de tentoonstelling: "Wat mooi is aan het landschap hier, en Bruegel gebruikt dat ook heel hard in zijn schilderijen, is

de diepte die in het landschap zit. De lichte heuvels zorgen voor nuances en verrassende vergezichten. Bruegel heeft door deze streek gewandeld, op zoek naar elementen om zijn schilderijen samen te stellen. Hij stelde, op basis van vele visuele indrukken en talrijke tekeningen, in zijn atelier landschappen samen tot zorgvuldig overwogen beelden. Het landschap volgens Bruegel is als een personage; verhalend, verleidelijk en mysterieus. Zijn blik op dit landschap is het uitgangspunt voor deze tentoonstelling."

Vijftien artistieke ingrepen

Het architectenbureau **Rotor** staat in voor de bouw van het onthaalpaviljoen. Het paviljoen is de startplek voor de wandeling en geeft onmiddellijk een eerste nieuwe blik op het kerkje van Sint-Anna-Pede. **Filip Dujardin** toont een samengesteld panorama in dit kerkje. Het interieur van de kerk van Sint-Anna-Pede is het decor voor achtergrondinformatie bij de hele expositie. Kunstschilder **Koen van den Broek** gebruikt de diepte van spoorwegaaduct 'de 17 bruggen' voor zijn ingreep. Landschapsarchitect **Erik Dhont** creëert op zijn beurt een plek met beekjes en poelen naar de geest van de fauna en flora van de 16de eeuw. **Office KGDVS & Bas Princen** hangen een stalen constructie met foto's op doek tussen de bomen. **Bas Smets** verwijst naar de galgen uit de schilderijen van Bruegel en **Lois Weinberger** maakt een wilde tuin en een grazende koe. **Landinzicht** bouwt een speeltuin met gevonden objecten, zoals de Kinderspelen van Bruegel.

Guillaume Bijl laat ons nadenken over de Bruegelfeesten. Het architectenduo **Gijs Van Vaerenbergh** vertrekt vanuit de windmolen op de Kruisdraging voor een indrukwekkende ingreep en **Georges Rouse** bouwt een eigen toren van Babel aan de 17 bruggen. **Future Farmers** verbouwt op een akker langs het parcours opnieuw oude graansoorten en zet op die manier een korte voedingsketen op. Als alles goed loopt zullen in de watermolen van Pede binnenkort de oude graansoorten vermalen worden om brood te bakken. **Josse De Pauw** stuurt de blik van de bezoeker door te vertellen over zijn indrukken bij het landschap.

Er beweegt heel wat

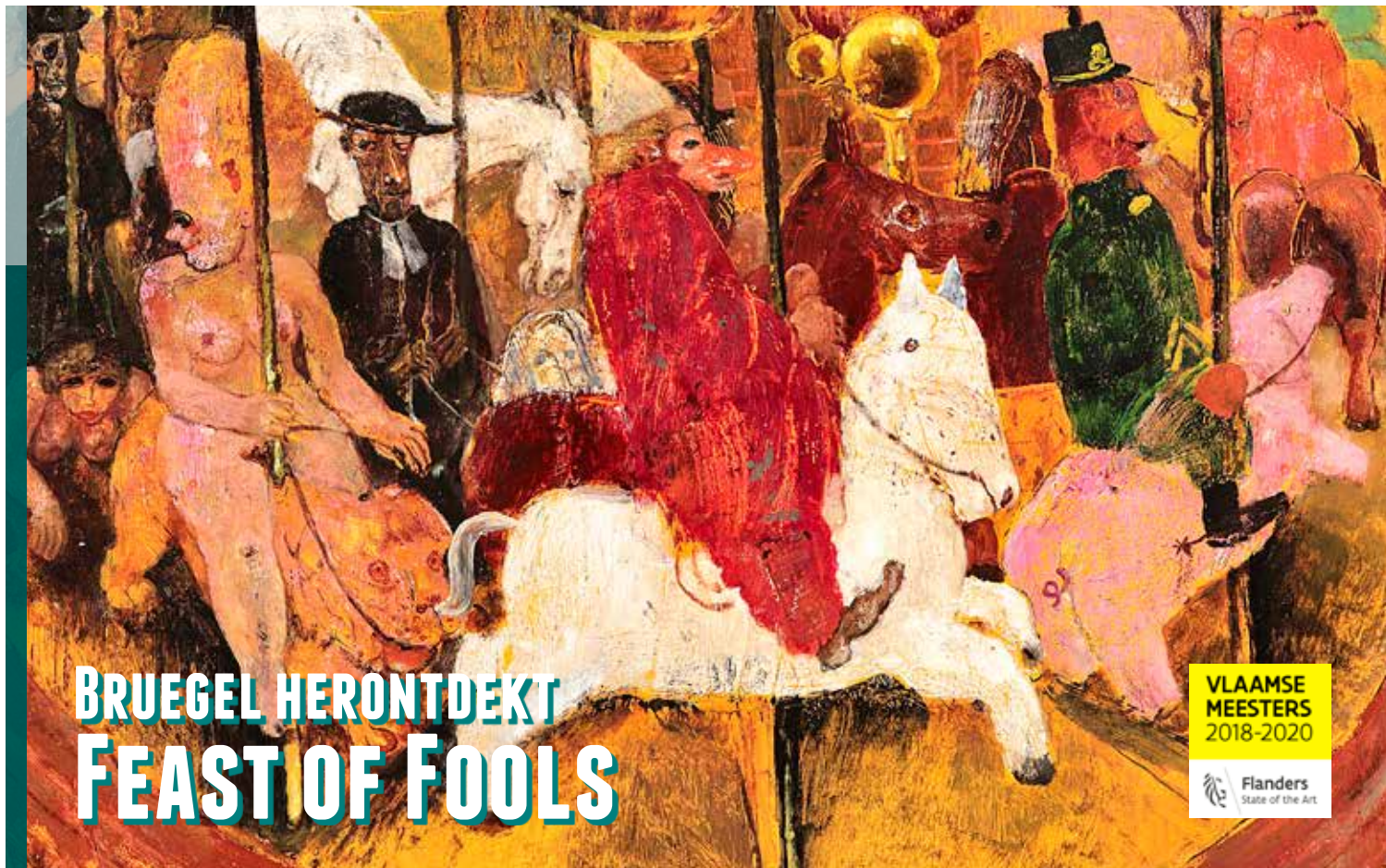
Kathleen Leys, projectleider: "De wandeling is nu al fantastisch en de ingrepen moeten nog komen. We zetten niet alleen ons landschap in de kijker; handelaars promoten onze

streekproducten, verenigingen brengen theater, adviesraden bedenken activiteiten, enzoverder. De voormalige brouwerij Goossens is één van onze actieve partners langsheen de wandelroute. Daar starten ze met het steken van een eigen Geuze en zal een nieuw restaurant opengaan. Dit project zet heel wat in beweging. Hopelijk doen nog veel verenigingen, scholen en bedrijven mee. Deze tentoonstelling is gratis, staat in de openbare ruimte en is dus zeer makkelijk toegankelijk. Hopelijk laten de bezoekers zich verrassen en zetten ze de blik open om Bruegel en het landschap beter te begrijpen. Ook belangrijk om te vermelden: drie kunstwerken blijven permanent staan. Om de nieuwe blik van Bruegel nooit te vergeten."

www.deblikvanbruegel.be

"De wandeling is nu al fantastisch en de ingrepen moeten nog komen"

BRUEGEL HERONTDEKT FEAST OF FOOLS

VLAAMSE
MEESTERS
2018-2020

Flanders
State of the Art

Pieter Bruegel wordt vaak beschouwd als dé belichaming van de Vlaamse identiteit. Hoe komt het dat hij uitgroeide tot een icoon, een onuitputtelijke bron van inspiratie én een huizenhoog cliché? In de expo 'Feast of Fools. Bruegel herontdekt' maak je kennis met een reeks sleutelwerken van Vlaamse en internationale kunstenaars die 'iets met Bruegel hebben'. Ze knopen aan bij zijn thema's, herinterpreteren die, citeren hem, ... en tonen zo aan dat zijn werk tot op vandaag niets aan relevantie heeft ingeboet.

Het grote misverstand

De tentoonstelling vertrekt vanuit 'het grote misverstand', toen Bruegel in de nadagen van de romantiek geproclameerd werd tot een diep in de Vlaamse klei gewortelde schilder van boerenkermis, krakende sneeuwlandschappen en eeuwig ruisende korenvelden. De expo peilt naar de manier waarop Vlaamse en bij uitbreiding Belgische en internationale kunstenaars tijdens het interbellum en ook nadien omgingen met zijn artistiek legaat. Wij focussen daarbij op James Ensor, Valerius De Saedeleer, Jules De Bruycker, Gustave Van de Woestyne, Jean Brusselmans, Constant Permeke, Anto Carte, Otto Dix en George Grosz.

Bruegel, vandaag

Hierbij aansluitend trekt de tentoonstelling verschillende hedendaagse registers

open. In samenwerking met curatoren Luk Lambrecht en Lieze Eeneman werd aan een reeks kunstenaars gevraagd om in te spelen op thema's uit Bruegels oeuvre of op de interpretatie daarvan door de generatie van de herontdekkers. Deelnemende kunstenaars zijn Lázara Rosell Albear, Kasper Bosmans, Dirk Braeckman, Ricardo Brey, Daniel Buren, Carlos Caballero, Anetta Mona Chi a & Lucia Tká ová, Jimmie Durham, Christoph Fink, Jan Van Imschoot & Sam Samiee, Bart Lodewijks, Hana Mileti, Yola Minatchy, Elisabeth Ida Mulyani, Honoré d'O, Ornaghi & Prestinari, Jonathan Paepens, Emmanuelle Quertain, Kurt Ryslavý, Pascale Marthine Tayou, Grazia Toderi, Yurie Umamoto, Birde Verheerswyngheles, Peter Verhelst & Anneleen Boehme, Gosie Vervloessem en Gilberto Zorio. Deze creaties worden gekoppeld aan binnen de context relevant bestaand werk van Marcel Broodthaers, Mario Merz, Panamarenko en Franz West. Studio Job creëert voor deze expo een nieuwe sculptuur die refereert aan de papkom die te zien is op verschillende van Bruegels taferelen.

Bruegel, wereldwijd

De expo wordt verder verrijkt met een creatie van Rimini Protokoll, een van Berlijns meest creatieve theatergezelschappen. Zij ontwikkelden een video-installatie met Virtual Reality-brillen. Rimini Protokoll

focust op 'Feast of Food'. In Bruegels tijd werd voedsel dicht bij de consument geproduceerd. Slechts geleidelijk aan verschenen uitheemse producten op de tafels. In de 21ste eeuw is dit radicaal veranderd: Bruegels boerenfamilies zijn hightech agro-industrieën geworden, de keuze in supermarkten is eindeloos, we kennen zelfs de herkomst niet meer van wat we eten of drinken. Bovendien is de wereldbevolking in de laatste 50 jaar verdubbeld. Rimini Protokoll onderzoekt hoe onze voedselproductie veranderde doorheen de tijd.

Bruegel als inspiratiebron

Marieke Debeuckelaere, projectleider: "De 'Once in a Lifetime' Bruegeltentoonstelling in Wenen gaf de aftrap voor een 'Bruegelvol' 2019 in Vlaanderen. In het Kasteel van Gaasbeek ontdek je hoe het werk van Bruegel heel wat iconen rond de vorige eeuwwisseling inspireerde; van James Ensor tot Otto Dix. Je hoort een ode aan de schilder in liederen van Jacques Brel en Wannes Van de Velde. Bruegel leeft dus ook vandaag nog verder. Daniel Buren focust op het 'Bruegeliaanse' Pajottenland, Ricardo Brey keert met zijn creatie terug naar zijn eerste grote liefde. Pieter Bruegel: brandend actueel in Feast of Fools. Bruegel herontdekt!"

www.feastoffools.be
www.kasteelvangaasbeek.be

BRUEGEL VERTEKEND NA 450 JAAR SPEUREN NAAR BRUEGELS DNA IN ONZE REGIO

Wetenschappers waren in de Renaissance nog niet met genen en chromosomen bezig. Laat staan dat er toen gedacht werd aan het nemen van een DNA-staaltje van één of andere vreemde kunstenaar. Iedereen leek hem te kennen en van bijnamen te voorzien. Maar was "Pier den drol" echt zo'n boerenvriend, waren die banketten werkelijk zo overvloedig zoals we ze tegenwoordig op rijkelijk gedekte Breugel tafels zien pronken? Bekwame vorsers zijn daar ongetwijfeld nuttig werk rond aan het verrichten, maar in onze regio wordt het over een andere boeg gegooid.

Vijf hedendaagse topillustratoren ontvangen hem met open armen: "Pieter Bruegel, welkom terug in het Pajottenland!". Gewapend met kopieën, puzzels, koekendozen en oude prenten van Boerenbruiloften en Kinderspelen trekken ze langs allerlei Bruegelactiviteiten. Daar laten ze zich met veel plezier op de tekenstoel zakken om net als de oude meester mens, landschap en omgeving te observeren en te interpreteren. Kunnen zij ons laten zien wat er achter dat toeristische masker zit? Kunnen zij de illusie doorprikken van de Boerenbruegel die monkelend zit te schetsen tussen plezante burgers en vrolijk spelende bengels? Hun indrukken vinden een weerslag in illustraties op reproducties van werken van Bruegel. Wie beïnvloedt wie? Hun herinterpretaties van Bruegels werken worden eind 2019 getoond in een unieke tentoonstelling vol be- en verwondering!

12

CARLL CNEUT

Kunstkenner en -critici... Ze denken het soms beter te weten dan de kunstenaars zelf. Zo werd maar al te vaak geschreven dat Carll de mosterd haalde bij James Ensor. Om dat idee voor eens en altijd uit de wereld te helpen, maakte hij het boek Dulle Griet naar het gelijknamige werk van Pieter Bruegel de Oude. Maar Grietje doet volledig haar eigen ding: woest, uitgespuwd door alles en iedereen zegt ze 'F***' (lees als 'Foert'!) tegen de hele wereld, ook al maakt ze er zelf deel van uit. Net als Bruegel heeft Carll er geen moeite mee om de realiteit 'in zijn bloot gat te zetten'. Een krachtige lijn wordt een intiem tafereel en lieflijke penseelstreken verbeelden desnoods een Franse colère. Met veel gevoel voor detail en humor vertelt hij verhalen die ontstaan uit alles wat zich voor zijn ogen afspeelt of verschijnt.

SASSAFRAS DE BRUYN

Met Bruegel ben ik nooit klaar. Zo zegt Sassafra het in het nawoord van haar boek 'De jager en zijn hond'. Dit speelse maar eigenzinnige prentenboek is gebaseerd op werken als 'Jagers in de sneeuw' en 'Luilekkerland', maar die gaan hier een eigen leven leiden. Deze illustratrice, ook wel bekend van de rubriek 'De mooiste herinnering' bij 'iedereen Beroemd' op Eén, maakt woorden overbodig, haar beelden spreken voor zich.

WIL JE DE ILLUSTRATOREN AAN HET WERK ZIEN?

Of het eindresultaat komen bewonderen op de slotexpo in Halle in oktober en november 2019? Volg het project op www.bruegelvertekend.be.

FATINHA RAMOS

De kennismaking tussen Bruegel en de Portugees-Antwerpse Fatinha was meteen groots. Om de stellingen tijdens de renovatie van 'haar' stadhuis op betekenisvolle wijze te verfraaien, zette zij een eigen kleurrijke interpretatie van 'Dulle Griet' en 'Toren van Babel' op metershoge doeken. In Bruegel herkent ze een medestander om vanuit beelden mensen bewuster te maken, net zoals ze het zelf voornamelijk doet voor MO* Magazine.

MIEKE EVENEPOEL

Mieke groeide op tussen de Pajotse heuvels waar het heel normaal leek dat er altijd volksdancers en doedelzakken in de buurt waren. Bestaat er een groter Bruegelcliché?! Voor het slapen gaan, kreeg ze geen zeemzoete sprookjes te horen, maar legendes en liederen over de Geuzen. Zo moet de goesting er gekomen zijn om zelf in de pen te kruipen en verhalen te verzinnen of liedteksten te schrijven. Geïnspireerd door al die 'nieuwe Bruegels', zal ze dat ook hier doen.

LOBKE RONDELEZ

Lobke verdrinkt met veel plezier in de werken van Bruegel. Telkens weer ontdekt ze iets gekks, verwarrends of zelfs grofs. Zijn manier van de wereld te observeren blijft haar boeien en inspireren zonder zich - net als Pieter de Oude - iets aan te trekken van wat de anderen erover denken. Zolang het maar een verhaal vertelt, liefst nog met een dubbele bodem, maar evengoed met een aangename portie naïviteit.

DELPHINE FRANTZEN

Zoals Obelix in de ketel met toverdrank viel, moet Delphine ooit stevig ondergedompeld zijn in een bad vol kunst. Welke peuter zet zijn eerste stapjes tussen bronzen beeldjes van vreemde skeletten en andere gekke wezens? Aan de Brusselse Kapellekerk kunnen we de bronzen Pieter Bruegel bewonderen die vader Tom jaren later maakte. Maar deze striptekenaars schetst zelf liever op papier om, net als haar eeuwenoude idool, de wereld rond haar op eigenzinnige wijze weer te geven.

PAARDENHOUDERS ALS LANDSCHAPSBOUWERS

Bruegel en het Brabants trekpaard, we kunnen ze in één adem noemen als we naar ons landschap kijken. Maar zijn ze ook zo nauw verbonden? En wie was er eerst: Bruegel of het Brabants trekpaard? Steven Fillet en dochters Rone, Jade en Eva hebben een voorliefde voor Brabantse trekpaarden. Ze nemen ons mee in hun passioneel paardenverhaal. "Deze noeste werkers hebben een belangrijke plaats in ons landschap en we hopen dat paardenhouders steeds meer landschapsbouwers worden", aldus Steven.

Jullie hebben allemaal een voorliefde voor paarden. Hoe is deze gegroeid?

Steven: We hebben zo'n 13 jaar in de Ardennen gewoond, in zeer heuvelachtig en bebost gebied. Toen ik iemand in een naburig bos zag boomslepen met paarden, wist ik dat dit ook de manier zou zijn om hout uit het bos tot in onze stoof krijgen. Ik ben er eigenlijk vrij onbezonnen aan begonnen. Ik heb een trekpaard gekocht en er was onmiddellijk een klik tussen ons. Ook met de kinderen was er een match. Ze leerden rijden op deze prachtige hengst. Ons hele gezin heeft veel geleerd van dat paard.

Na de Ardennen, kwamen jullie in het koetshuis op domein Groenberg wonen...

Jade: Ja, dan kwamen we in het hart van de regio van het trekpaard wonen. Nu hebben we twee trekpaarden – merries - waar we allemaal veel mee bezig zijn. Dat gaat van boomslepen, over het berijden van de paarden tot uitstapjes met de koets.

Steven, jij wil het inzetten van het Brabants trekpaard als werkpaard promoten?

Steven: Tuurlijk! Die paarden zijn gemaakt om te werken. Daar worden ze gelukkig van. Maar het is vaak moeilijk om op te

boksen tegen de machines. Bij ons is het inzetten van paarden, bijvoorbeeld in de landbouw, nog relatief onbekend. Het is nochtans de toekomst. In Amerika worden machines ontwikkeld voor trekpaarden; hier helaas bijna uitsluitend voor tractors. Bovendien kun je die dieren niet enkel inzetten voor landbouwdoeleinden. In de Ardennen bijvoorbeeld halen trekpaarden vuilnis op, vegen ze de straten of brengen ze kinderen naar school.

Jij bent gestart met een project op de bekende hoeve Bree-eik, Eva. Leg eens uit.

Eva: Ik werk in de stal Bree-Eik en leer er drie jonge trekpaarden op.

MUSEUM VAN HET BELGISCH TREKPAARD

Wil je meer weten over het Brabants Trekpaard? Dan is een bezoekje aan het Museum van het Belgisch Trekpaard in Vollezele een absolute aanrader. Het museum kreeg enkele jaren gelden trouwens en restyling. Nieuwe onderwerpen met panelen, touch screens en historisch filmmateriaal maken de bezoekers in vier talen wegwijs in de wereld van het trekpaard. Door een interactieve voorstelling wordt een bezoek ook interessant voor jongeren en scholen.

www.museumvanhetbelgischtrekpaard.be

Op termijn is het de bedoeling dat ik de dieren op leer om te mennen. We zijn ook op zoek naar goede werkpaarden om te kweken, maar daar wringt het schoentje.

Hoe bedoel je? Zijn er geen goede hengsten?

Eva: Via het stamboek is het zeer moeilijk goede paarden te vinden. De klemtoon ligt maar al te vaak op het esthetische van het Brabants trekpaard. Door de keuringen is er afgeweken van harde benen zonder beharing. Daardoor worden ze steeds minder geschikt om te werken.

Is een paardenhouder ook een landschapsbouwer?

Steven: Zeer zeker! Wij doen dat hier op Groenenberg actief. Onze dieren staan op vier hectare en we zorgen dat de weide zeer biodivers is: een nat stuk, kleine landschapselementen, gras, kruiden... We zien nog teveel paarden op koeienweides staan waar dan maar één of twee soorten gras is. Paarden hebben

meer vezelige, minder vette gewassen nodig. En zo'n wei is ook landschappelijk interessanter.

Het Brabants trekpaard is officieel erkend als Vlaams immaterieel erfgoed. Was dit een must voor jullie?

Rone: Het heeft alvast een mooie impact op de aandacht, ook vanuit het buitenland, voor het Brabants trekpaard. Dit kan een garantie zijn voor de toekomst van het dier. Maar erfgoed mag niet zorgen voor een bevrozing. Je moet vooruit gaan en niet vervallen in nostalgie. Het is belangrijk de middenweg te vinden tussen erfgoed en geschiedenis enerzijds en constructieve, duurzame initiatieven anderzijds.

2019 is het Bruegeljaar. Zie je er een plaats in voor het Brabantse trekpaard?

Steven: Als het gaat over promoten van oud werkmateriaal op klompen en met

een sjaaltje aan, dan pas ik daarvoor. Dat is folklore. Het is wel belangrijk om het dier in het landschap te zien en in te zetten om het landschap duurzamer te beheren.

Rone: Bruegel deed vaak ossen en muilezels opduiken in zijn werken. Het Brabants trekpaard dateert eigenlijk niet uit de periode van Bruegel. Het kweken van zo'n gigantische paarden was een werk van vele eeuwen in Brabant. Het Belgisch Trekpaard bestaat officieel sinds het einde van de 19e eeuw; bij de oprichting van het stamboek. Het is dus officieel het Belgisch Trekpaard, maar we noemen ze de Brabander omdat het paard hier al zo lang gebruikt wordt. En dan nog waren de paarden van toen erg verschillend met de Brabanders van vandaag. Het Brabants trekpaard past uiteraard wel in de sfeer van Bruegel, zeker als we het landschap bekijken. Als het Bruegeljaar kan helpen om dit trekpaard te promoten, dan is dat mooi meegenomen.

PROJECT 'PAARDEN NATUURLIJK'

Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei maakt werk van de integratie van paard en landschap op een duurzame en natuurlijke manier. Het aanplanten van hagen, heggen, houtkanten en bomen die veilig en gezond zijn voor paarden, het creëren van een kruidenrijke graasweide, aanleggen van poelen of natuurlijk integreren van schuilplaatsen en afrasteringen zijn enkele ingrepen die een groot verschil maken.

Ben jij een paardenhouder?

Heb je interesse in een gesubsidieerde groeninrichting van je paardenweide, wil je deelnemen aan de cursus boomslepen of wil je graag op de hoogte gehouden worden van het project?

Contacteer dan Elyn Remy

elyn@pajot-zenne.be of 0486 71 20 87.

Hier een greep uit de activiteiten dit jaar:

- Eind februari/begin maart: Infosessie rond voeding voor paarden, giftige planten, de concepten Equi Habitat en Paddock Wild
- Mei: busreis naar inspirerende paardenweides
- 23 juni: demo boomslepen met Brabantse trekpaarden tijdens het Bruegels Fietsfeest
- 5 en 6 oktober: cursus boomslepen met Brabantse trekpaarden

© Shutterstock

DE TOREN VAN BABEL

De legende

De toren van Babel is een mythisch bouwwerk uit de Hebreeuwse bijbel. Babel komt van het Hebreeuwse woord Balal wat verwarring betekent. Voor dit verhaal in Genesis werd op aarde slechts één taal gesproken. Door de zondvloed trokken alle mensen naar het oosten en bouwden een nieuwe stad. Ze wilden in deze stad een toren bouwen die tot aan de hemel reikte. God vond dit verwerpelijk en zorgde ervoor dat de mensen allemaal een andere taal spraken en elkaar zo niet meer konden verstaan. Uit deze ontstaansgeschiedenis van de talen, is de uitdrukking Babylonische spraakverwarring voortgekomen die symbool staat voor het niet begrijpen, het opnieuw leren luisteren en zich weer leren verwonderen over elkaar en elkaars anders zijn. Om elkaar en elkaars verschillen op waarde te schatten zullen we altijd moeite moeten doen om elkaar te begrijpen, want sinds 'Babel' zijn we niet meer van één taal.

Het schilderij

De bouw van de toren van Babel (1563) is één van de meest iconische werken van Bruegel en meer dan alleen een uitbeelding van het Bijbelverhaal. Het machtige trapvormige gebouw reikt naar de hemel en de nietige huisjes doen de toren nog groter lijken. Het wordt volledig beheerst door een onaf gebouw dat doet denken aan het Colosseum in Rome, wat in die tijd gezien werd als een symbool van de vervolging. De zestiende eeuw werd gekenmerkt door een enorme bouwwoede: door de bouw van kathedralen, stadhuizen en patriciërswohnungen moeten steden op enorme bouwerven geleken hebben.

Bruegel heeft dus een waarheidsgetrouw tijdsbeeld weergegeven. Ook het alledaagse leven krijgt zijn plaats, net als water en bergen, vaste elementen in Bruegels werk. En Bruegel zou Bruegel niet zijn als er ook geen maatschappijkritiek in zit. De maatschappij is, zoals de toren zelf, voortdurend in opbouw. Bruegel houdt de kijker een spiegel voor. Het staat ook symbool voor de zelfoverschatting en incompetentie van de mens.

Boekentoren van Babel

Gedurende heel het Bruegeljaar worden in de bibliotheken van Pajottenland & Zennevallei boeken verzameld, die een beton-look krijgen en waarop ze in verschillende talen en dialecten een woord wordt geschreven. Ook worden er workshops georganiseerd waarop deelnemers hun creativiteit zoals handletteren kunnen uitoefenen. Op het einde van het jaar wordt met alle 'betonnen' boeken een reusachtige boekentoren gebouwd.

Meer info in de bibliotheken van Pajottenland-Zennevallei.

Bloementoren van Babel

Niet enkel een miljoen voorjaarsbloemen, maar ook de Toren van Babel komt aan bod tijdens Floralia Brussels 2019.

Adembenemend, de grote waterput die zich op het binnenplein van het kasteel van Groot-Bijgaarden bevindt, wordt gedecoreerd met bloemen. Het wordt een prachtige bloemenconstructie van 3m50 hoog en 1m80 breed. Om in het Bruegelthema te blijven worden er 20 reproducties van Bruegels bekendste schilderijen op ware grootte tentoongesteld. Dit is voor het grote publiek de gelegenheid om de bekendste werken van Bruegel te ontdekken. Een combinatie van schilderkunst en bloemsierkunst zorgt voor een uniek resultaat. Van 6 april tot 5 mei 2019. *Meer info: www.floralia.brussels.be*

De toren van Babel

De toren van Babel is een Dilbeeks initiatief waarbij we gaan luisteren naar verhalen door inwijkelingen uit alle windstreken, over wat het betekent om thuis te zijn in onze regio. Op 19 mei 2019 gaat in de donjon-toren van het kasteel van Groot-Bijgaarden het vertelproject 'Toren van Babel' door. Enkele Dilbekenaren met een andere culturele achtergrond komen vertellen hoe zij zich hier voelen. Ze vertellen over hun aankomst in ons land en in onze regio en over wat de grootste verschillen zijn met hun thuisland. Dit levert grappige, ontroerende, boeiende verhalen op. Van Mexico tot Syrië, laat je meevoeren over de grenzen en geniet! Dit evenement is echter niet toegankelijk voor rolstoelen aangezien er enkel trappen zijn in de toren.

Zondag 19 mei om 15u en om 17u – Kasteel Groot-Bijgaarden
Tickets: www.westrand.be/babel

SPEELPLEZIER: SMULLEN EN SPELEN OP 'ZEN BRUEGELS'

De schilderijen van Bruegel staan vol lekkernijen, waaronder ook smakelijke rijstap. Daarom mag het in deze Bruegeeditie uiteraard niet ontbreken aan dat heerlijk gerecht op grootmoederswijze, of zullen we zeggen op Bruegeliaanse wijze, zodat we ook je zintuigen terug kunnen katapulteren naar Bruegels tijd!

BRUEGELRIJSTAP MET BRUINE SUIKER EN VERSE HOEVEMELK

Benodigheden voor 4 personen

- > 1 l volle melk
- > 200 gr dessertrijst (dikker dan gewone rijst)
- > 125 gr kristalsuiker
- > 2 zakjes vanillesuiker
- > Bruine suiker
- > 1 zakje saffraanpoeder
- > Klontje boter

Tip

Gebruik verse hoevemelk voor je rijstap. Deze melk maakt je rijstap extra smeuïg! Geen idee waar je verse hoevemelk kan kopen? Dat kan o.a. in het melkveebedrijf Hof te Mols (Lossestraat 3A, 1670 Pepingen), Pajottenlandmerkegebruiker! De goede zorg voor de koeien en de kwaliteit van de melk staan centraal in het bedrijf, omdat het de basis is voor alle zuivelproducten die er worden geproduceerd. Je kan de hoevemelk kopen in de hoewwinkel.

Bereiding

1. Breng de melk aan de kook samen met de kristalsuiker en de vanillesuiker. Door goed te roeren, vermijd je dat de melk aanbrandt.
2. Spoel de dessertrijst af onder stromend water, zodat het overtollige zetmeel verwijderd wordt. Sla deze stap zeker niet over, anders zal het zetmeel zakken naar de bodem en daar aanbakken.
3. Voeg de dessertrijst en de saffraan toe bij de kokende melk en laat ze op een heel zacht vuur 30 tot 40 minuten garen, tot de rijst de gewenste dikte heeft. Roer af en toe (zo om de 5 minuten) eens om. De saffraan zorgt voor de gele kleur van de rijstap.
4. Haal de rijstap van het vuur en doe er eventueel nog een klontje boter bij om de smaak te verzachten.
5. Giet de rijstap in schaaltes. Dien de rijstap warm of koud op met bruine suiker. Als je de rijstap koud wil serveren, doe dan plasticfolie over je kommetjes wanneer je de rijstap laat afkoelen, zo voorkom je velvorming.

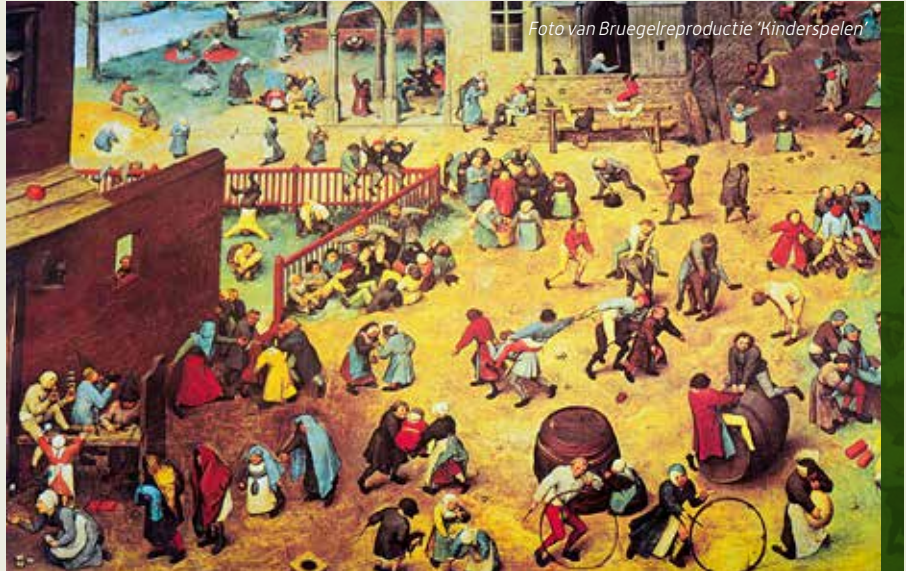

Foto van Bruegelreproductie 'Kinderspelen'

Op het schilderij staan zeker 80 spelletjes geschilderd: met de pop spelen, schommelen, op de kop staan, blindemannetje, bellenblazen, bikkelen, winkeltje spelen, rond de balk tuimelen, balspelen, zwemmen of boomklimmen zijn slechts enkele van de vele spelletjes! Herken jij ze allemaal? In het Pajottenland en de Zennevallei zijn heel wat speeltuinen waar je al deze spelletjes kan spelen.

Weet je die speeltuinen niet zijn? Geef dan zeker eens de zoekterm 'schatkaart speeltuinen Halle' in op het internet en dan vind je er al heel wat! De schatkaart is ook af te halen in het toerismekantoor in Halle.

SPELLETJES UIT DE TIJD VAN BRUEGEL

Nadat de hongerige buikjes gevuld zijn, is het tijd om een spel te spelen! Bruegels schilderij 'Kinderspelen' staat boordevol leuke spelletjes, die je zeker eens moet spelen! We lichten er enkele toe.

Knikkeren

Vroeger gebruikten de kinderen noten of kersenpitten om te knikkeren. Of alles wat ze maar konden vinden in de natuur dat enigszins een ronde vorm had. De kinderen maakten met hun wijsvinger een haakje, waarin ze de knikker legden. Vervolgens duwden ze met hun duim hard tegen de knikker, zodat die wegschoot. Met als doel een andere knikker die een beetje verder lag te raken. Probeer jij het ook?

Hoepelen

In de tijd van Bruegel zat er rond tonnen een houten ring. Kinderen gebruikten die

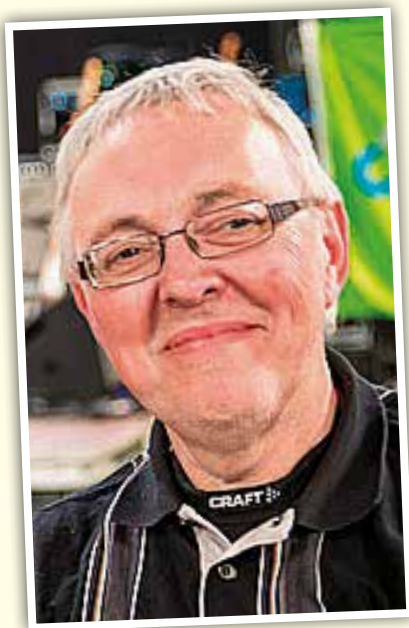
ringen als reep of hoepel. Ze plaatsten de hoepel recht op de grond met hun ene hand en namen een stokje vast met hun andere hand. Vervolgens duwden ze met het stokje de hoepel vooruit. Met als doel de hoepel zo lang mogelijk te laten rollen, zonder dat hij omviel. Ga jij de uitdaging aan met je familie of vrienden?

Haasje-over

16de eeuwse kinderen speelden ook regelmatig haasje-over of bok-springen. Hiervoor hadden ze (buiten speelkameraadjes) helemaal niets nodig! Het ene kind bukte zich, terwijl het andere kind over zijn gebogen rug heen sprong. De springer zelf ging gebukt staan wanneer hij over het laatste kind in de rij gesprongen was. Soms maakten ze twee ploegen, met als doel als eerste aan de overkant te geraken. Test je ook uit of jij de snelste bent?

BRUEGELS FIETSFEEST

Op 23 juni vindt voor de tweede keer het Bruegels FietsFeest plaats. Een evenement waarbij fietsers het Pajottenland en de Zennevallei kunnen verkennen met tussenstops bij Pajotse producenten. Pajot Zenne magazine vroeg aan enkele organisatoren, ambassadeurs, vrijwilligers en deelnemers om een terugblik en een vooruitblik te maken naar het Bruegels FietsFeest. Wij vinden het alvast interessant om te lezen wat zij te vertellen hebben. In 2019 zal er ook een gemotoriseerde versie van het Bruegels FietsFeest plaatsvinden. Verschillende scooters, 2PK's en een minibusje trekken dan door het prachtige landschap met begeleidde stops bij enkele producenten. Meer info zal weldra te vinden zijn op www.bruegel2019.be! Dus hou het in het oog!

PAJOTTENLAND+ - JOS HUWAERT

Rol

Ik ben coördinator bij Pajottenland+, de hoofdorganisator van het Bruegels FietsFeest. De hoofdbrok van het werk was natuurlijk de hele voorbereiding. Op de dag zelf hebben we vooral geprobeerd om alles in goede banen te leiden.

Terugblik

Heel wat mensen zijn ons komen vertellen dat het een tof initiatief was. Er waren Pajotten bij die regelmatig fietsen en toch door baantjes waren gefietst die ze niet kenden. De meesten vonden het ook fijn dat ze nieuwe producenten hadden ontdekt. Verder konden we vanuit onze organisaties rekenen op een mooie groep vrijwilligers en op de medewerkers van brouwerij

Lindemans om de dag mee in te vullen. En zonder de sportdiensten van de gemeenten was de bewegwijzering er niet gekomen.

Vooruitblik

Uit onze eerste editie in 2018 hebben we een aantal lessen getrokken. Zo gaan we in 2019 met drie startlocaties werken. De lus vanaf de Heetveldemolen wordt gekoppeld aan de molendag op 26 mei 2019. Onze hoofdlocatie wordt opnieuw brouwerij Lindemans. In samenwerking met de streekgidsen komt er een bruegelwandeling naar Sint-Anna-Pede. En we plannen 16de en 21ste eeuwse bruegelhapjes. Andere startplaatsen worden Gooik en Beersel. Maar we houden nog wat ingrediënten achter de hand...

BROUWERIJ LINDEMANS - MATTHIJS VAN LAERE

Rol

Ik ben eventcoördinator bij brouwerij Lindemans. Ik was die dag eindverantwoordelijke voor een leuke ontvangst op de brouwerij na een prachtige fietstocht.

Terugblik

Ik vond het heel leuk dat verschillende Pajotse bedrijven samenkwamen op de streekmarkt van het Bruegels FietsFeest om hun producten voor te stellen, te laten proeven en te verkopen. Het prachtige weer gaf een gezellige

sfeer, de mensen konden proeven van de streekproductjes en onze bieren. De dag werd bovendien prachtig afgesloten met een heel geslaagd optreden van Coco Jr.

Vooruitblik

We zijn momenteel bezig met het selecteren van een lambiek die toegankelijk is voor het brede publiek én het meest aanleunt bij de ervaring van het bier uit de tijd van Bruegel. De deelnemers zullen hem zeker kunnen proeven tijdens het Bruegels FietsFeest!

OPEN UP FARM DISTILLERY - MANU DE CORT

Rol

Ik ben de distilleerder of stoker van Open Up Farm Distillery. Onze onderneming lag op een van de fietsparcours van het Bruegels FietsFeest. We hielden die dag een openstokerijdag: mensen kregen een rondleiding over hoe we onze gin maken en konden uiteraard ook proeven. Iedereen was welkom.

Terugblik

Bij mij is vooral de heel aangename sfeer van die dag bijgebleven. Er kwamen verschillende fietsers langs, vooral in de voormiddag. De deelnemers gaven aan dat ze het heel plezant vonden om verschillende plaatsen te bezoeken, nieuwe dingen te

ontdekken en te zien. Het Bruegels FietsFeest gaf ons ook de ruimte om het te hebben over het Bruegels werk 'De Alchemist' dat de roots van onze stiel in beeld brengt.

Vooruitblik

We gaan opnieuw een openstokerijdag organiseren, omdat het concept goed zat. Het is ook een uniek moment voor particulieren om Open Up Farm Distillery te bezoeken, want op andere momenten is onze onderneming uitsluitend toegankelijk voor groepen. Je kan die dag ook zaken proeven die niet in de handel verkrijgbaar zijn. De kans is ook heel groot dat we met het Bruegels FietsFeest een nieuw product zullen lanceren...

VRIJWILLIGER - MIA CHRISTIAENS

Rol

Ik was vrijwilliger op het Bruegels FietsFeest. Samen met nog enkele andere vrijwilligers bemande ik een van de twee inschrijvingstafels aan brouwerij Lindemans.

Terugblik

Het Bruegels FietsFeest was goed georganiseerd. We waren als vrijwilliger op voorhand goed geïnformeerd over wat er van ons verwacht werd, zodat we goed wisten waar we aan toe waren en hoe we mensen konden verder helpen. De deelnemers

konden op verschillende manieren de routes krijgen: een gedrukte versie of via een QR-code. Beide werden veel gevraagd, maar van de terugkerende deelnemers vernamen we dat ze het niet hadden moeten gebruiken omdat de bewegwijzering heel goed was. De combinatie van fietsen en streekproducten is een belangrijke meerwaarde van het evenement!

Vooruitblik

Ik wil graag opnieuw komen helpen op het Bruegels FietsFeest, omdat we ons er vorig jaar goed geamuseerd hebben!

DEELNEMER - ROBIN DEMOL

Rol

Ik heb deelgenomen aan het Bruegels FietsFeest samen met mijn ouders. We hebben een route gekozen tussen de 20 en 30 kilometer, die vertrok bij brouwerij Lindemans.

Terugblik

Ik vond persoonlijk de fietsrit het beste. Het parcours was heel mooi, rustig en aangenaam; ik heb er echt van genoten.

Mijn ouders en ik vonden de organisatie heel goed. We vonden het ook leuk dat er na de fietsrit nog iets te beleven was in de brouwerij zelf.

Vooruitblik

We zouden alle drie graag terugkomen in 2019! We zullen er snel bij zijn als de inschrijvingen via de website gestart worden!

DEELNEMER - FABIENNE EYLENBOSCH

Rol

Ik heb samen met zeven vrienden deelgenomen aan het Bruegels FietsFeest. We vertrokken bij Billens in Gooik. We trokken onder meer langs Pepingen waar we de ginstokerij bezochten en in Elingen deden we een wijnproeverij bij Dappersveld, aan de Zwarte Molen.

Terugblik

Voor mij zijn vooral de toffe locaties die op korte fietsafstand te bezoeken zijn bijgebleven. Zo hadden we nooit verwacht hier een ginstokerij te vinden. Maar ook de gekende plekjes als De Cam zijn altijd fijn om naar terug te keren. Afsluiten met de kale knikker van Coco Jr. was ook een hoogtepunt. Zijn liedjes zorgden voor sfeer bij brouwerij Lindemans.

Vooruitblik

Zeker en vast, er valt zeker nog veel te ontdekken. Het onthaal en de uitleg die we kregen aan de verschillende stopplaatsen was top!

DE BLIK VAN JOSSE DE PAUW

In Dilbeek zal in 2019 een unieke hedendaagse openlucht tentoonstelling plaatsvinden in en over het landschap. Josse De Pauw schrijft en leest voor de tentoonstelling enige verhalende tussenkomsten en brengt daarnaast in Westrand de voorstelling *A concert called landscape*, een voorstelling die met dat thema ook perfect past in het Bruegeljaar.

Heb jij iets met Bruegel?

Ja, altijd gehad. Hij is een fantastische schilder, een groot verteller, en visionair. Als je zijn schilderijen bekijkt in hun tijd, hoe hij aan de haal ging met de gangbare traditie, dat kunnen alleen de groten. En we hebben het dan wel over zijn Pajotse landschappen, maar ik heb in het Pajottenland nog nooit een Alpenrots zien staan. Bruegel schiep nieuwe landschappen, die moesten zijn verhaal dienen.

Hij was eigenlijk een photoshopper avant la lettre.

Photoshopper is mij een te slap woordje voor iemand als Bruegel, maar de vervreemding van het landschap is typerend voor hem, ja. De discussie over, of hij het kerkje van Sint-Anna-Pede echt gebruikt heeft en of het wel degelijk de Pedebeek is waar die blinden in strompelen, is eigenlijk erg on-Bruegeliaans. Nu ik aan mijn teksten voor de tentoonstelling aan het werken ben, lees ik nogal wat discussies daarover op het internet. Het is een begrijpelijk menselijk verlangen: kunnen zeggen dat de grote Bruegel hier is geweest, in ons landschap, dat hij hier zijn inspiratie vond... Maar Bruegel was geen landschapschilder. Zijn 'Dulle Griet' is geen naar de natuur geschilderd landschapje.

Op welke manier breng je een landschap in een theatrale voorstelling?

In het geval van de voorstelling is het landschap een breed begrip. Het gaat mij over hoe we kijken, over hoe we bewogen worden door wat we zien. In die zin zijn we ook een landschap voor elkaar. Het is een voorstelling die ik samen met Kris Defoort maak bij Muziektheater LOD tegen april 2019. Toen mij gevraagd werd om een aantal gesproken interventies toe te voegen aan de Bruegelwandeling, bleek ook die voorstelling mooi in het jaarprogramma te passen, maar het is niet zo dat ze het werk van Bruegel zal verhelderen en ze gaat ook niet specifiek over het Pajots landschap.

Heb je een favoriet schilderij van Bruegel?

De val van Icarus, misschien? Ik zag het schilderij een tiental jaren geleden en was er nogal ondersteboven van. Een plons in het water - Icarus die te dicht bij

de zon vliegt, zijn vleugels verbrandt en valt - , maar niemand besteedt er enige aandacht aan. De boer ploegt voort, de visser kijkt niet op of om, ook de herder heeft niks gezien. Zo triestig! Die twee beentjes die in het water verdwijnen, zonder dat iemand het merkt. Dat heeft mij toen geraakt.

Jij hebt een speciale band met het Pajottenland. Je hebt nog in Lennik gewoond en bent opgegroeid in Asse, hoe kijk je daarop terug?

Ik ken de Pajotse landschappen al heel mijn leven. Ik heb er veel in rondgewandeld, rondgereden, rondgefietst. Dat landschap is onmiskenbaar een deel van mij. Maar voor mij gaat het Pajottenland gepaard met Brussel. Het Pajottenland kan niet zonder Brussel en Brussel kan niet zonder het Pajottenland, voor mij. Ik heb het als kind altijd een zegen gevonden dat de stad zo dichtbij was en toen ik later in de stad woonde, was ik blij dat het Pajottenland vlakbij was.

Is er iets dat je mist uit deze streek?

Als ik het mis, dan ga ik er naartoe. Ik heb er nog vrienden en familie, ik kom er best nog vaak. Ik zei het al: het is een deel van mij. You can take the boy out of the landscape, but you can't take the landscape out of the boy, klinkt goed in het Engels! Nee, als ik nu een voorstelling ga maken met als uitgangspunt het landschap, dan speelt het Pajottenland daar op een of andere manier in mee. Het is mijn eerste prachtig golvend landschap geweest en dat zal nooit anders zijn.

Wat ga je precies doen voor de openlucht tentoonstelling De Blik van Bruegel?

Ik bereid voor vier plekken langs de wandeling een gesproken tussenkomst voor. Die kan te maken hebben met het werk dat er geplaatst is, met het landschap of met Bruegel. Ik probeer een soort toon te pakken te krijgen die - als het kan met enige humor - naar de verstedelijking kijkt en hoe we daarmee omgaan. In hoeverre Bruegel van ons allemaal is, of in hoeverre hij enkel van zichzelf was. Bij de opening wil ik de teksten graag in levende lijve brengen. Latere bezoekers kunnen de ingesproken teksten via een app of een mp3-speler beluisteren op het parcours.

Ben je fan van de andere kunstenaars die meedoen aan de tentoonstelling?

Ik hou van het werk van Dujardin, daar ben ik al vaker gelukkig van geworden. Guillaume Bijl, altijd de moeite waard. Ik ben ook benieuwd naar wat Eric D'Hondt heeft laten groeien en bloeien. Gijs Van Vaerenbergh met zijn standermolen, zijn werk is nieuw voor mij. Ik heb al wat plannen en maquettes mogen zien en kijk er naar uit om het allemaal opgesteld te zien staan. Ik heb de wandeling zelf al eens gelopen, het is precies de goeie afstand voor een slenteraar als ik.

www.deblikvanbruegel.be

“You can take the boy out of the landscape, but you can't take the landscape out of the boy”

DE REVIVAL VAN DE BAKOVEN

22

Een maaltijd zonder brood? Dat kunnen we ons nu wel inbeelden, maar in de 16e eeuw – de tijd van Pieter Bruegel de Oude – maakte brood stevast deel uit van de maaltijd. En dat is ook te merken in de werken van deze kunstschilder. Wij gaan langs bij Luc Roobaert in Sint-Pieters-Kapelle die ons enthousiast meetroont naar zijn bakhuis en ons overtuigt van de charmes van het brood bakken.

In het rustige Sint-Pieters-Kapelle, deelgemeente van Herne, wonen Luc en zijn vrouw Marianne. We worden hartelijk ontvangen in hun gezellige bakhuis met gerestaureerde bakoven. De broden staan klaar om de oven in te gaan, de wafels werden reeds gebakken op de Leuvense stoof. Deze laatste als pure verwennerij voor ons. Een hartverwarmende ontvangst bij een gepassioneerd echtpaar...

OPROEP BAKOVENS

Heb jij een bakoven thuis? Weet je er eentje staan in de buurt? Ken je nog oude verhalen over het gebruik ervan? Laat ons dan zeker iets weten want we willen heel graag alle bakovens uit onze regio in kaart brengen. Dit jaar selecteren we enkele bakovens die we zullen begeleiden bij herstel en opbouw. Neem contact op met leen@pajot-zenne.be

Luc, vanwaar jouw passie voor het bakken?

Ik heb tien jaar lang in een bakkerij gewerkt, maar moest stoppen omdat ik een allergie had aan bloem. Daarna was ik niet veel meer met bakken bezig. Enkele jaren geleden hebben we deze bakoven hier laten restaureren en ben ik opnieuw beginnen bakken. Ik gebruik nu biologische bloem van de Flietmolen in Tollembeek en hier krijg ik geen allergische reactie van. Wat een geruststelling.

“Broden zijn uniek; je bakt geen twee dezelfde broden”

Bak jij vaak?

Twee keer per maand. Als ik bak, neem ik er ook echt de tijd voor. Dat moet ook wel, anders lukt het toch niet. Je kunt geen brood bakken en tegelijkertijd je lievelingsserie op tv willen zien... Ik bak telkens een 12-tal broden voor het gezin en de familie. Soms nodigen we ook eens vrienden uit voor een bakdag of experimenteren we bijvoorbeeld met pizza maken. We zijn enorm trots op onze bakoven.

Heb je een vast recept voor je broden?

Niet echt. Ik hou ervan wat dingen uit te proberen. En giet bijvoorbeeld eens een Leffe in mijn deeg of werk met melkwei, sodapoeder... Het is wel zo dat

BOEK: BOUWEN OM TE BAKKEN

Lees- en doetip! Ben je ook van plan een bakoven te restaureren of er zelf eentje te bouwen? Sla er dan zeker het boek 'Bouwen om te bakken' eens op na. Deze publicatie is een praktische handleiding voor het bouwen, gebruiken en restaureren van authentieke bakovens. Bovendien vind je er ook enkele traditionele bakovengerechtjes in, aangevuld met enkele recepten van Sofie Dumont met een moderne twist. Info: www.vlaamsbrabant.be/bakovens

ik me strikt probeer te houden aan de basisverhoudingen. Brood mag ook niet te moeilijk zijn om te bakken, anders geef je het zelf bakken van brood al snel op. Ik leer constant bij en het is een illusie dat je met twee verschillende mensen exact hetzelfde brood kunt bakken. Het blijven unieke producten. Ik vind het vooral belangrijk dat ik exact weet wat ik eet.

Je bent ook veel bezig met kunst. Is brood bakken ook een kunst?

Uiteraard. Ik vind eigenlijk alles wat je doet met passie een kunst. Aan brood bakken beleef ik veel plezier. Dat gaat over het maken van het deeg, het rijzen, het stoken van de oven tot het bakken zelf.

Als ik je de opdracht geef een bruegelbrood te bakken, hoe zou dat brood er uit zien?

Hét bruegelbrood bestaat niet. Brood komt wel meermaals terug in de schilderijen van Bruegel. Telkens wordt het uitgebeeld als een voedingsmiddel dat gedeeld wordt onder dierbaren. Ik zou dus een groot brood bakken. Een vol brood ook, gebakken met tarwebloem en soms aangevuld met speltbloem. Ik zou het afwerken met bloem op de korst. Ik zie een bruegelbrood als een brood waarvan je al genoeg gegeten hebt als je er één snede van op hebt.

NIEUWE BAKOVEN IN PADDENBROEK

De oude bakoven in educatief centrum Paddenbroek in Gooik wordt nog dit jaar gerestaureerd. De oven was na 81 jaar dringend aan vernieuwing toe. Misschien komt deze zomer de geur van verse broodjes ons tegemoet wanneer we een bezoekje brengen aan het vernieuwde plattelandscentrum?

WORDT VERWACHT:

Water en Wind verbindt de 4 thema's: de rivier De Mark, graan, molens en bakovens in het Pajottenland. Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei timmert samen met lokale partners aan de weg van graan tot brood en brengt heel veel mensen bij elkaar door te zoeken naar wat was, door uit te kijken naar wat komt, door te verbinden wat is. Voor elk van deze thema's wordt een publicatie gemaakt. Vorig jaar verscheen reeds het jeugdboekje 'De Pajotse Molenvloek' waar de (verdwenen) Pajotse molens in de kijker stonden. Hou de website www.pajot-zenne.be en de FB-pagina (landschappajotzenne) in het oog want in de loop van 2019 verschijnen de andere boekjes.

BROOD IN BRUEGELS SCHILDERIEN

Eén van de bekendste schilderijen van Pieter Bruegel de Oude is de Boerenbruiloft. Een tafereel van het 'leven zoals het was' waarbij brood, pap en soep als hoofdvoedsel opgediend worden. Ook in zijn schilderij De Oogst komt brood aan bod. Een vrouw wordt er afgebeeld met brood in haar hand. Een ander werk waar brood deel van uitmaakt, is het olieverfschilderij Nederlandse Spreekwoorden. Dit kunstwerk toont ten minste 125 Nederlandstalige spreekwoorden en gezegdes die destijds gangbaar waren. Het spreekwoord 'niet van het ene brood naar het andere geraken' (= niet rond kunnen komen) staat er op afgebeeld.

23

"Brood wordt gedeeld met je dierbaren. Dat is een mooi symbool"

WEDSTRIJD

Ben je een (hobby)bakker en ga je graag aan de slag met lokaal geteeld graan, gebruik je een houtoven en/of ben je gebeten door het ambacht van broodbakken? Neem dan deel aan onze wedstrijd: 'het beste Bruegelbrood'. De winnaar ontvangt een etentje voor twee in Bakhuis La Source (Vlezenbeek) t.w.v. 90 euro én kan bovendien genieten van de eeuwige roem als dé Bruegelbakker van 2019. Wil je meedoen?

Bekijk het wedstrijdreglement op www.pajot-zenne.be en schrijf je in voor 15 maart 2019.

RESTAURATIE VAN EEN LAATMIDDELEEUWSE KRIJK

© Johan Joos

Goed nieuws voor alle archeologiefans, want vanaf maandag 8 april zal de tentoonstelling 'Uit Bruegel gegrepen. Objecten van bij ons' dwars door onze regio reizen. Deze tentoonstelling zet de objecten die op Bruegels schilderijen te zien zijn in de schijnwerpers en brengt ze als het ware tot leven. Zo representeert een laatmiddeleeuwse kruik uit de collectie van den AST de kruik die centraal op de 'Boerenbruiloft' (1568) te zien is. De kruik werd vroeger gebruikt om bier te schenken en kreeg speciaal voor deze gelegenheid een restauratiebeurt.

24

Toestand voor restauratie

De laatmiddeleeuwse kruik, die eigendom is van den AST (Halle), werd in het verleden reeds gerestaureerd om tentoon te stellen in het Zuidwestbrabants Museum in Halle. Doordat enkele verlijmingen opnieuw hadden losgelaten, bestond de kruik uit drie grote delen. De lijm tussen de nog aan elkaar gelijkde scherven was oud en verkleurd. Bovendien toonden verschillende scherven sporen van plaaster die was gebruikt om ontbrekende scherven op te vullen en sporen van plakband die was gebruikt om loskomende scherven bijeen te houden.

© Johan Joos

© Johan Joos

De restauratie

Om de kruik opnieuw te herstellen moest de restaurator eerst alle vorige ingrepen ongedaan maken. De scherven werden vrij gemaakt van lijm- en plaasterresten door ze te laten weken in een bad van aceton en nadien schoon te maken met een zachte borstel. Voor het verwijderen van hardnekkige resten gebruikte de restaurator een scalpel. Ondanks deze oppervlakte behandeling geven plaatselijke verkleuringen op de scherven aan waar voordien lijm en plakband zat. Eens gereinigd werden de scherven opnieuw verlijmd met de restauratielijm Paraloid

B-72. Deze lijm is uiterst geschikt voor restauratie van aardewerk omwille van zijn goede capaciteiten: de lijm is kleurloos, zeer sterk en hard, maar toch flexibel genoeg om aan trillingen te weerstaan. Tot slot is de restauratie reversibel. Dit wil zeggen dat de ingreep omkeerbaar is. De lijm is namelijk gemakkelijk oplosbaar in bijvoorbeeld aceton.

Doordat een groot deel van de wanden van de kruik ontbreekt, kon deze ook na het verlijmen van de scherven niet op zichzelf staan. Door toevoeging van drie plexi steuntjes aan de binnenzijde van de kruik ter versterking en verbinding tussen de verschillende wanden kon dit probleem verholpen worden.

De tentoonstelling

De resultaten van de restauratie zijn te bewonderen in de tentoonstelling 'Uit Bruegel gegrepen. Objecten van bij ons'. Op deze tentoonstelling krijg je een combinatie van zowel kunst als archeologie te zien. We tonen je objecten die je kan terugvinden op twee van Bruegels meesterwerken, namelijk Triomf van de dood en Boerenbruiloft.

Kom en laat je mee slepen in een verhaal van 16e-eeuwse gewoontes en ontdek hoe men vroeger omging met het leven en de dood. Uit Bruegel gegrepen. Objecten van bij ons zal rondreizen in de regio en te bezichtigen zijn in de gemeenten Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw, Roosdaal, Halle en Affligem. Meer info: www.Uitbruegelgegrepen.be

TECHNISCHE FIGIE

NAAM:
AARDEWERKEN KRIJK

MATERIAAL:
GRIJS AARDEWERK

DATERING:
LATE MIDDELEEUWEN

HOOGTE:
37 CM / DIAMETER: 36 CM

FUNCTIE:
**SCHENKEN VAN DRANK,
ZOALS BIER**

HERKOMST:
OPGRAVING SINT-KWINTENS-LENNIK

EIGENAAR:
DEN AST, HALLE

REIZENDE EXPO

08.04.2019 – 09.06.2019
Bibliotheek de Wolfspuit
CC Westrand
Kamerijklaan 46, 1700 Dilbeek

14.06.2019 – 15.08.2019
Domein Groenenberg – boswachtershuisje
Konijnestraat 170, 1602 Sint-Pieters-
Leeuw

25.08: 10.30 uur – 14.30 uur
Jeugdheem Abdij van Affligem
Abdijstraat 6, 1790 Affligem

30.08.2019 – 04.10.2019
GC Het Koetshuis
Kristus Koninglaan zn., 1760 Roosdaal

11.10.2019 – 24.11.2019
Den Ast
Meiboom 16, 1500 Halle

01.12.2019 – 19.01.2020
Bibliotheek Affligem
Bellestraat 99, 1790 Affligem

KNOTBOMEN EN BOOMGAARDEN AANPLANTEN

Genieten van natuur en landschap doe je elke dag. Maar misschien heb je zin om er zelf je steentje aan bij te dragen? Word landschapsbouwer en bouw mee aan een landschap voor de steenuil. Bij Regionaal Landschap Pajot & Zenne kan je terecht voor advies en gratis infobrochures over knotbomen, hagen, boomgaarden en poelen. Er is ook heel wat informatie over hoe je steenuilen en andere natuur in je tuin kan verwelkomen. Info en gratis folders downloaden: www.landschappajotzenne.be

STEENUILENWERK GROEP

De Steenuilenwerkgroep van Natuurpunt staat in voor het opvolgen van steenuilkasten en het ringen van jongen. In de werkgroep worden steenuilen bestudeerd en opgevolgd. Wil jij graag deel uitmaken van de Steenuilenwerkgroep? Laat iets weten via steenuilen@natuurpunt.be.

KNOTTEAM PAJOT & ZENNE: GOED GEKNOT

De vrijwilligers van het Knotteam komen jouw wilgen gratis knotten, in ruil voor het brandhout. Zo blijven deze behouden als thuishaven voor de steenuilen. Onze vrijwilligers beslissen zelf of ze de opdracht aannemen, want het is en blijft een hobby. Voorwaarden: minstens 3 knotbomen, enkel knotbomen met een bijzondere landschappelijke waarde. Enkel knotten, geen ander tuinwerk! Lees alle voorwaarden en geef je aanvraag door via www.landschappajotzenne.be.

We zoeken nog extra vrijwilligers die willen meedoen met het knotteam. Wil jij aan de slag als knotter? Je draagt een steentje bij aan het landschap, bent gezond bezig in de buitenlucht en je gaat naar huis met brandhout. Vooraleer aan de slag te gaan moet je een cursus veiligheid volgen (gratis aangeboden). Laat ons iets weten!

STEUNEN MET EEN GIFT

Steun de steenuil in Pajot & Zenne met een fiscaal aftrekbare gift aan Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei op projectrekening BE76 7450 6806 7595 (vermeld 'Landschapsfonds'). Fiscaal attest voor 45% belastingvermindering vanaf 40 euro per kalenderjaar. Alle giften worden gebruikt voor vorming en veiligheidsmateriaal van het Knotteam Pajot & Zenne en andere acties voor de steenuilen.

Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei is een samenwerking van 16 gemeenten, natuurverenigingen, landbouwers en heel wat andere partners die zich samen inzetten voor een mooi landschap om van te genieten. www.landschappajotzenne.be

VildaPhoto

ERFGOED DAG

Hoe maakt u het?

ZONDAG
28 APRIL

PROGRAMMA
BINNENIN

Erfgoeddag in Pajottenland & Zennevallei
www.erfgoeddagpz.be

Activiteiten in Affligem, Dilbeek, Galmaarden,
Gooik, Herne, Lennik, Roosdaal, Ternat

HOERA, HET IS WEER ERFGOEDDAG!

Op zondag 28 april is het Erfgoeddag! Ook in de regio Pajottenland & Zennevallei valt er weer heel wat te beleven en dit alles in het teken van ambachten onder de titel 'Hoe maakt u het?'. Het wordt dus een editie om zelf de handen uit de mouwen te steken! Voor de minder handige onder ons zijn er echter ook tal van demonstraties waarvan je kan genieten.

OP VOLGENDE LOCATIES KAN JE TERECHT OP ERFGOEDDAG:

- AFFLIGEM: Bellemolen, Stationsstraat 11, Affligem
- DILBEEK: Pedemolen, Lostraat 84, Schepdaal
- DILBEEK: Tramsite Schepdaal, Ninoofsesteenweg 955, Schepdaal
- GALMAARDEN: Heetveldemolen, Munkbaan 1, Tollembeek
- GOOIK: Cultuurschuur De Cam, Dorpsstraat 67, Gooik
- HERNE: Feestzaal, Markstraat 17, Sint-Pieters-Kapelle
- LENNIK: Kasteel van Gaasbeek, Kasteelstraat 40, Gaasbeek
- ROOSDAAL: Hertboomolen, Molenkouter 9, Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek
- TERNAT: Klapscheutmolen, Klapscheutstraat 41, Wambeek

ERFGOEDACTIVITEITEN ZOEKEN IN BRUEGELS PRENTEN

Ook Erfgoeddag koppelen we in 2019 aan Bruegel. Jij kent Bruegel misschien vooral om zijn schilderijen? Een stuk minder bekend zijn de vele prenten die de kunstenaar ontwierp. Nochtans zijn deze prenten ook echte pareltjes waarin oneindig veel elementen te ontdekken vallen. Op de volgende pagina's vind je telkens een Bruegelprent terug. Kan jij de uitgelichte elementen terugvinden? Zo ontdek je wat je allemaal zal kunnen beleven op Erfgoeddag op 28 april!

ZOEK Vlieg!

Hallo, ik ben Vlieg! Ik heb me verstoppt in elke Bruegelprent. Kan je me vinden? Ik vlieg hier rond omdat er op alle Erfgoeddaglocaties heel wat te beleven is voor kinderen. Ga dus zeker met het hele gezin op stap!

ONTDEK DE PAJOTSE MOLENS!

Is het je ook opgevallen? Op enorm veel werken van Bruegel tref je molens aan. Misschien niet vreemd, aangezien Vlaanderen in Bruegels tijd vol molens stond. Meestal hebben ze in zijn werken ook een symbolische betekenis.

**Wil je ons Bruegeliaanse landschap met molens verkennen?
Ontdek al fietsend de kracht van water en wind!**

Vijf molens staan open voor het publiek. Op iedere locatie maak je kennis met het molenambacht en zijn er tal van (kindvriendelijke) activiteiten.

We stellen graag een mooi fietsparcours voor van 42km langs volgende fietsknooppunten:

56-18-17-16-89-86-85-10-80-30-35-73-59-19-34-45-56

- Vertrekpunt is de Pedemolen in Dilbeek. Je kan uiteraard ook een ander startpunt kiezen.
- Tekent het parcours zelf uit op www.fietsnet.be

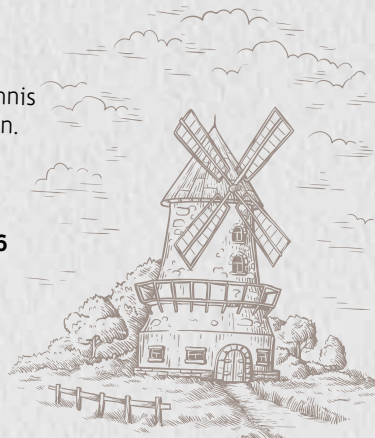
• Je passeert volgende molens:

- Pedemolen (Dilbeek): op knooppunt 56
- Hertboommolen (Roosdaal): tussen knooppunt 89 en 16
- Bellemolen (Affligem): volg aan knooppunt 35 even de Stationsstraat in de richting van knooppunt 1
- Klapscheutmolen (Ternat): sla tussen knooppunt 59 en 19 af naar de Klapscheutstraat 41

42 km een beetje te veel? Uiteraard kan je ook een deel van het parcours afleggen. De Heetveldemolen in Galmaarden ligt niet op dit parcours. Zitten de benen goed? Fiets dan tot knooppunt 65. Je vindt de Heetveldemolen tussen knooppunt 98 en 65.

Geen zin om te fietsen? Maar wel ecologisch op pad? Op Erfgoeddag kan je gratis op pad met de bussen van De Lijn. Download de dagpas op www.erfgoeddagpz.be!

Meer informatie op www.erfgoeddagpz.be

DE ZOMER

Kan je de details op de prent terugvinden?

GALMAARDEN: Van graan tot bloem in de Heetveldemolen

De Heetveldemolen is een oude watermolen die sedert 1540 onafgebroken in werking is. Het graan wordt gekocht bij boeren in de regio die oude graansoorten telen en wordt gemalen tussen molenstenen met de kracht van water. De molenaar geeft rondleidingen in de molen. Meel en bloem en de publicatie 'Molens van Galmaarden' en het jeugdboek 'De Pajotse Molenvloek' kan je ter plekke aankopen.

- Heetveldemolen, Munkbaan 1, Tollembeek
- 13u tot 17u

Oogsten van het koren

Op deze prent zie je de typische activiteiten voor de zomermaanden: het plukken van fruit in juni, het binnenhalen van het hooi in juli en het maaien en oogsten in augustus.

Augustus, nec non et Iunius Aes

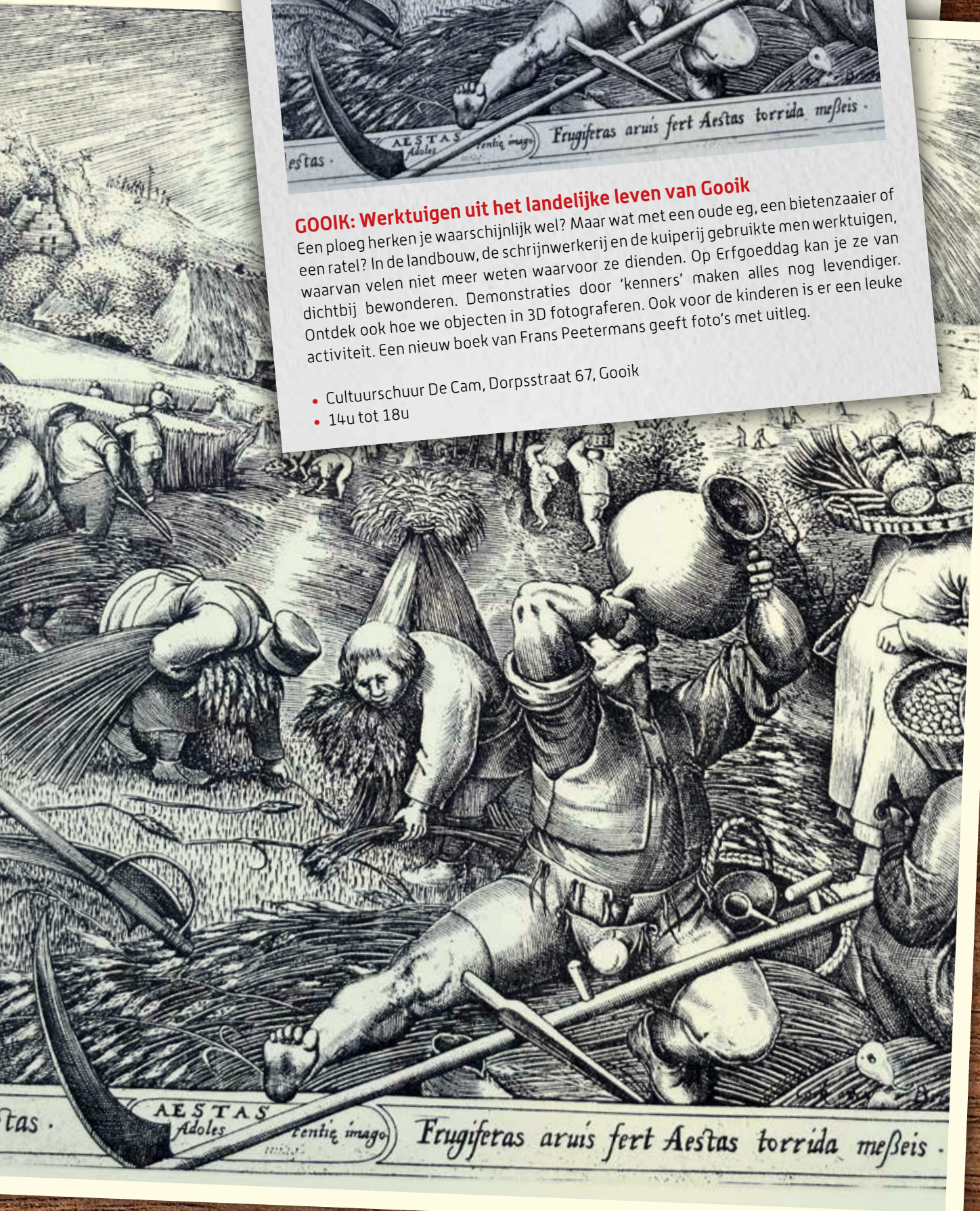
Zeis

GOOIK: Werktuigen uit het landelijke leven van Gooik

Een ploeg herken je waarschijnlijk wel? Maar wat met een oude eg, een bietenzaaier of een ratel? In de landbouw, de schrijnwerkerij en de kuiperij gebruikte men werktuigen, waarvan velen niet meer weten waarvoor ze dienden. Op Erfgoeddag kan je ze van dichtbij bewonderen. Demonstraties door 'kenners' maken alles nog levendiger. Ontdek ook hoe we objecten in 3D fotograferen. Ook voor de kinderen is er een leuke activiteit. Een nieuw boek van Frans Peetermans geeft foto's met uitleg.

- Cultuurschuur De Cam, Dorpsstraat 67, Gooik
- 14u tot 18u

Meel

DILBEEK: Molenaar voor 1 dag in de Pedemolen

Onze molenaars en bakkers nemen je mee op tocht in de watermolen, het authentieke bakhuis en de gezellige woonruimte met Leuvense stoof. Je kan met het hele gezin helpen met het malen van het graan, het kneden van deeg en natuurlijk het proeven van versgebakken brood! Je kan ook rondneuzen in de oude brouwerij Goossens, waar je alles leert over het mouten, brouwen én bottelen van het bier!

- Pedemolen, Lostraat 84, Dilbeek
- 13u tot 18u

Op deze drukbevolkte prent zie je centraal een kwakzalver die keien snijdt uit de hoofden van mensen. Waarom? Om hen zo van hun gekheid te verlossen.

Een watermolen

DE HEKS VAN MALLEGEM

Kan je de details op
de prent terugvinden?

TERNAT: Feest op klapscheut: ambachtelijk Wambeek en de molen

Lokale ambachtsmannen en vrouwen tonen je de geheimen van hun stiel. Ontdek hoe kantklossen precies in zijn werk gaat, leer meer over bierbrouwen (en proeven!) en 'als het de natuurelementen belieft' zal molenaar Wies het waterrad, de aandrijvende tandwielen en de zingende maalsteen laten draaien. Hij leidt je rond en toont het eeuwenoude systeem van communicerende vaten en watervalkracht.

- Klapscheutmolen, Klapscheutstraat 41, Wambeek, toegang tot het terrein via de boomgaard
- 12u tot 17u

Activiteiten:

- Demonstraties: de werkende molen en diverse ambachten
- Workshop: vogelnestkastje en/of vleermuisenkast timmeren
- Quiz: oude ambachten
- Voorleessessie 'De Pajotse molenvloek' (voor kinderen)
- Workshop: molentjes knutselen (voor kinderen)

Snaarinstrument

HERNE: 100 jaar fanfare! Kom mee feesten en muziek maken!

De Koninklijke Fanfare Sint-Pieters-Herleving bestaat 100 jaar, dus feest op Erfgoeddag in Herne! Naast een interactieve expo en optredens, valt er voor kinderen veel te beleven: zoektocht, zelf instrumenten maken, elektronisch geluid maken via bewegingen, de was doen zoals 100 jaar geleden, spelletjes van toen... Kom jij mee feesten door muziek te maken?

- Feestzaal Sint-Pieters-Kapelle, Markstraat 17, Herne
- 13u tot 18u

Watermolen

Kan je de details op de prent terugvinden?

AFFLIGEM: Kracht van water: de Bellemolen

Met gids word je rondgeleid in de Bellemolen, een unieke kans vooraleer de molen sluit voor restauratie. Ontdek hoe de molenaar de korenmolen en oliestampmolen bediende. Filmpjes tonen je hoe alles in zijn werk ging. De Bellemolen vormt het decor voor familieactiviteiten voor jong en oud met workshops, demonstraties, voorleessessies, muzikale omlijsting, een hapje en een drankje.

- Bellemolen, Stationsstraat 11, Affligem
- 14u tot 18u

Activiteiten:

- Workshop en demonstratie houtbewerken
- Workshops breien, punniken en weven
- Demonstratie en workshop canneren van stoelen
- Workshop molentjes maken
- Voorleessessie 'de Pajotse molenvloek'
- Meer info: www.toerismeaffligem.be, inschrijven: toerisme@affligem.be

Luxuria of de onkuisheid behoort tot een reeks van de zeven hoofdzonden en geeft ons een blik op het menselijke wangedrag. Het werk zit echter ook vol Bruegeliaanse grappen en grollen.

Paviljoen

LENNIK: Lezing over restauratie stucplafond barokpaviljoen Kasteel van Gaasbeek

Het kasteel van Gaasbeek stelt het Barokpaviljoen exclusief open en plaatst hiermee een mooi stukje meesterlijke kundigheid in de kijker: het unieke gesculpteerde stucplafond in het Barokpaviljoen, dat een verhaal op zich vormt en rijkelijk voorzien is van mythologische figuren en bloemen- en fruitranken. Restauratrice Freya Joukes geeft tekst en uitleg bij de werken.

- Kasteel van Gaasbeek, Kasteelstraat 40, Gaasbeek (Het Barokpaviljoen bevindt zich links voor de ingang van het kasteel)
- De lezing gaat door om 14u en om 15u
- [Geen specifieke kinderactiviteit voorzien]

Windmolen

DE MISANTROOP

Kan je het detail op de prent terugvinden?

ROOSDAAL: Bruegel en de kracht van de wind

Bruegel en het Pajottenland, maar zeker ook 'de molen' zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden! Net zoals op een Bruegelschilderij, zal er op de site van de Hertboommolen overal iets te beleven zijn tijdens Erfgoeddag. Ambachtsdemonstraties, rondleidingen, museum, vertellingen voor kinderen en volwassenen, kinderworkshops, (Bruegel) muziek, eten en drinken. We maken het vooral gezellig!

- Hertboommolen, Molenkouter 9, Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek
- 14u tot 18u

Activiteiten:

- Demonstratie: werkende windmolen (door molenaar)
- Demonstratie: kantklossen
- Presentatie: glasplaten, waar de analoge fotografie haar oorsprong vindt!
- Workshop: houten bootjes schaven (voor kinderen)
- Voorleessessie: 'De Pajotse molenvloek' (voor kinderen)
- Workshop: muziekinstrumenten en molentjes maken (voor kinderen)
- Vertelling: 'De tragische Hertboommolen'
- Folkoptredens en muzikale voorstellingen rond Bruegel (Feest van de Folk)

PAARD EN KAR

DILBEEK: De tram van expo '58 terug tot leven

Van Bruegels paard en kar naar de wieg van het openbaar vervoer. Op deze eerste stelplaats van de Buurtspoorwegen in Brabant (1880) wordt het elektrisch motorrijtuig SE9102 gerestaureerd. Deze tram werd gebouwd om de Brabanders naar de Heizel te brengen voor Expo'58. Nadien deed de tram dienst aan de kust tot 1982. Exterieur en interieur worden volledig onder handen genomen door ambachtslui Pierre en Robert. Uiteraard kan je ook de tramsite zelf bezoeken.

- Tramsite Schepdaal, Ninoofsesteenweg 955, Dilbeek
- 11u tot 18u, rondleidingen om 12u, 14u en 16u

Een misantroop is een mensenhater.
Gehuld in een lange mantel keert hij
zich af van de wereld.